

رصد شاخص‌های بخش صنعت (۳): منتهی به شش ماه اول ۱۴۰۴

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شماره مسلسل:
۲۱۲۵۱

تاریخ انتشار:
۱۴۰۴/۱۰/۲۸

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

عنوان گزارش:

رصد شاخص‌های بخش صنعت (۳): منتهی به شش ماه اول ۱۴۰۴

نوع گزارش: طرح/ لایحه ، نظارتی ، راهبردی ، پیش‌نویس قانونی

نام دفتر:

مطالعات انرژی، صنعت و معدن (گروه صنعت و تجاری سازی)

مدیر مطالعه:

محمدهادی عامری شهرابی

تهیه و تدوین:

سحر بشیری

ناظران علمی:

میلاذ بیگی، حبیب‌اله ظفریان

ناظر علمی خارج از مرکز:

علیرضا گرشاسبی (مدیرکل دفتر برنامه‌ریزی و پایش وزارت صنعت، معدن و تجارت)

گرافیک و صفحه‌آرایی:

نفیسه حاجی صفری

ویراستار ادبی:

زهرا کریمی

واژه‌های کلیدی:

۱. شاخص تولید
۲. شاخص فروش
۳. مجوز بهره‌برداری
۴. بخش صنعت

تاریخ شروع مطالعه:

۱۴۰۴/۸/۱

فهرست مطالب

۷	چکیده.....
۸	خلاصه مدبریتی.....
۱۱	۱. مقدمه.....
۱۱	۲. تحلیل متغیرهای کلان بخش صنعت.....
۱۱	۱-۲. رشد ارزش افزوده بخش صنعت.....
۱۲	۲-۲. شاخص تولید صنعتی.....
۱۳	۳-۲. مقایسه رشد ارزش افزوده بخش صنعت با سایر بخش ها.....
۱۴	۳. بررسی وضعیت تولید و فروش در زیربخش های مهم بخش صنعت.....
۱۸	۴. بررسی وضعیت تولید، فروش و قیمت در برخی اقلام منتخب بخش صنعت و معدن.....
۲۰	۵. قیمت ها و تورم در بخش صنعت.....
۲۳	۶. مجوزهای بهره برداری رشته فعالیت های صنعتی.....
۲۹	۷. وضعیت شاخص شامخ در بخش صنعت.....
۳۲	۸. اشتغال در بخش صنعت.....
۳۳	۹. جمع بندی و نتیجه گیری.....
۳۵	منابع و مآخذ.....

فهرست جداول

۸	جدول ۱. خلاصه شاخص های بخش صنعت و صنایع منتخب.....
۱۳	جدول ۲. مقایسه رشد اقتصادی بخش صنعت با سایر بخش های اقتصاد ایران طی سال های گذشته.....
۱۵	جدول ۳. رشد تولید در بخش صنعت (شرکت های بورسی) و زیربخش های عمده آن منتهی به شش ماه اول سال ۱۴۰۴.....
۱۵	جدول ۴. رشد فروش در بخش صنعت (شرکت های بورسی) و زیربخش های عمده آن منتهی به شش ماه اول سال ۱۴۰۴.....
۱۹	جدول ۵. رشد تولید در محصولات منتخب بخش صنعت و معدن منتهی به شش ماه اول سال ۱۴۰۴.....
۲۰	جدول ۶. رشد فروش در محصولات منتخب بخش صنعت و معدن منتهی به شش ماه اول سال ۱۴۰۴.....
۲۲	جدول ۷. رشد قیمت ها در شرکت های بورسی بخش صنعت و زیربخش های عمده آن منتهی به شش ماه اول سال ۱۴۰۴.....
۲۴	جدول ۸. نسبت اشتغال مجوز به تعداد مجوز.....
۲۶	جدول ۹. نسبت سرمایه مجوز به تعداد مجوز - به قیمت ثابت ۱۴۰۰.....
۲۸	جدول ۱۰. نسبت سرمایه مجوز به اشتغال مجوز - به قیمت ثابت ۱۴۰۰.....
۳۰	جدول ۱۱. شامخ صنعت - متوسط شاخص مدیران خرید شش ماه اول ۱۴۰۳ تا شش ماه اول ۱۴۰۴.....
۳۱	جدول ۱۲. متوسط شاخص مدیران خرید زیربخش های صنعت شش ماه اول ۱۴۰۳ تا شش ماه اول ۱۴۰۴.....
۳۲	جدول ۱۳. شاخص های عمده بازار کار و تغییرات آن به تفکیک جنس، نقاط شهری و روستایی در بهار و تابستان سال ۱۴۰۴ نسبت به مدت مشابه سال ۱۴۰۳ - تعداد هزار نفر - میزان، سهم و نسبت: در صد.....

فهرست شکل ها

- شکل ۱. نمودار رشد ارزش افزوده بخش صنعت به قیمت های ثابت ۱۴۰۰ ۱۲
- شکل ۲. نمودار شاخص تولید صنعتی (محور عمودی سمت چپ) و روند رشد آن (محور عمودی سمت راست) ۱۲
- شکل ۳. نمودار رشد ارزش افزوده صنعتی و سهم بخش صنعت از GDP ۱۳
- شکل ۴. نمودار تولید و فروش در زیربخش های منتخب بخش صنعت (شرکت های بورسی) منتهی به شش ماه اول سال ۱۴۰۴ ۱۶
- شکل ۵. نمودار مقایسه روند تورم نقطه به نقطه تولیدکننده بخش صنعت با تورم شاخص قیمت مصرف کننده ۲۱
- شکل ۶. نمودار نرخ تورم نقطه به نقطه شاخص قیمت محصولات صنعتی در صنایع مختلف ۲۱
- شکل ۷. نمودار تعداد مجوز های بهره برداری ۲۳
- شکل ۸. نمودار سرمایه مجوز به قیمت ثابت ۱۴۰۰ ۲۷
- شکل ۹. نمودار نسبت سرمایه مجوز به اشتغال مجوز کل صنعت - به قیمت جاری و ثابت ۱۳۹۰ ۲۷
- شکل ۱۰. نمودار روند شاخص شامخ کل اقتصادی طی فروردین ماه ۱۴۰۳ تا شهریور ماه ۱۴۰۴ ۲۹
- شکل ۱۱. نمودار توزیع نسبی شاغلان پانزده ساله و بیشتر بر حسب سه بخش عمده فعالیت های اقتصادی ۳۳

رصد شاخص‌های بخش صنعت (۳): منتهی به شش ماه اول ۱۴۰۴

[Doi: 10.22034/mrc.report.21251](https://doi.org/10.22034/mrc.report.21251)

چکیده

بخش صنعت، یکی از ارکان مهم اقتصاد ایران و همچنین یکی از بخش‌های تأثیرگذار در رشد اقتصادی است. سیاست‌گذاری مناسب برای بخش صنعت نیازمند شناخت کافی از ساختار و روند متغیرهای مهم این بخش است. این گزارش، با هدف ارزیابی عملکرد بخش صنعت در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ و با توجه به اهداف تعیین شده در برنامه هفتم، به بررسی و تحلیل اطلاعات از وضعیت رشد تولید و فروش در بخش صنعت (شرکت‌های بورسی) و زیربخش‌های عمده آن، شاخص‌های کلان صنعت، مجوزهای بهره‌برداری و تأسیس رشته‌فعالیت‌های صنعتی و وضعیت کسب و کار در بخش صنعت به تفکیک صنایع مختلف می‌پردازد. نتایج این ارزیابی می‌تواند تصویری واضح از وضعیت کنونی بخش صنعت ارائه داده و زمینه‌ساز اتخاذ تصمیمات راهبردی و سیاست‌های مؤثر برای تحقق اهداف توسعه صنعتی کشور شود. یافته‌های گزارش، نشان‌دهنده کاهش رشد بخش صنعت در فصل اول سال ۱۴۰۴ در مقایسه با مدت مشابه سال قبل است. همچنین در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ رشد منفی در تولید و فروش شرکت‌های صنعتی بورسی نمایان شده است. به‌منظور ایجاد اشتغال در فعالیت‌های صنعتی، سرمایه‌گذاری جاری بیشتری در مقایسه با سال قبل انجام شده است. در واقع به‌طور متوسط هر کارگر صنعتی با میزان سرمایه بیشتری در بخش صنعت فعالیت می‌کند.

خلاصه مدیریتی

بیان / شرح مسئله

بخش صنعت، به‌عنوان موتور محرکه رشد اقتصادی و توسعه پایدار، همواره از جایگاه ویژه‌ای در برنامه‌های کلان کشور برخوردار است. در راستای تحقق اهداف برنامه هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران، رصد دقیق و مستمر شاخص‌های کلیدی این بخش از اهمیت بسزایی برخوردار است. از این‌رو، رصد و پایش شاخصه‌های مهم این بخش، کمک قابل توجهی به سیاستگذاری علمی در این بخش می‌کند. این گزارش، سومین گزارش از مجموعه گزارش‌های ادواری رصد شاخص‌های بخش صنعت با هدف رصد و پایش شاخصه‌های اصلی بخش صنعت و داشتن تصویری واضح از وضعیت این بخش و زیربخش‌های آن منتهی به شش ماه اول سال ۱۴۰۴ است.

نقطه نظرات / یافته‌های کلیدی

جدول ۱. خلاصه شاخص‌های بخش صنعت و صنایع منتخب

عنوان	شاخص‌ها	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۳	شش ماه اول ۱۴۰۳	شش ماه دوم ۱۴۰۳	شش ماه اول ۱۴۰۴
بخش صنعت	رشد تولید در صنعت (شرکت‌های بورسی) - درصد	۳,۷	۲,۱	-۱,۱	-۱,۲	-۰,۹	-۶,۵
	رشد فروش در صنعت (شرکت‌های بورسی) - درصد	۶,۰	۰,۰	۱,۸	-۰,۲	۳,۸	-۴,۳
	شامخ مدیران خرید در بخش صنعت	۵۹,۵	۵۶,۲	۵۴,۴	۴۷,۸	۵۱,۶	۴۵,۲
	تعداد مجوزهای بهره‌برداری	۶۶۱۹	۸۹۲۸	۸۴۳۶	۳۷۵۷	۴۶۷۹	۳۷۲۸
	نسبت اشتغال مجوز به تعداد مجوز	۳۰	۴۵	۵۰	۴۱	۵۷	۵۰
	نسبت سرمایه مجوز به اشتغال مجوز - میلیارد ریال	۱۲,۵	۱۱,۲	۱۷,۱	۱۲,۸	۱۹,۷	۱۶,۴
ساخت مواد شیمیایی	نرخ تورم - درصد	۳۱,۷	۲۹,۹	۲۸,۶	۲۷,۵	۲۴,۹	۳۲,۸
	رشد تولید (شرکت‌های بورسی) - درصد	-۲,۷	۳,۳	۰,۷	۱,۶	-۰,۲	-۶,۱
	رشد فروش (شرکت‌های بورسی) - درصد	۲,۵	-۲,۱	۲,۸	۱,۸	۳,۹	-۰,۳
	شامخ مدیران خرید	۵۲,۶	۶۱	۵۵,۲	۵۰,۳	۵۰,۸	۴۴,۸
	تعداد مجوزهای بهره‌برداری	۹۶۱	۱۲۳۱	۱۰۷۹	۴۸۰	۵۹۹	۴۹۳
	نسبت اشتغال مجوز به تعداد مجوز	۳۳	۳۵	۳۶	۳۳	۳۹	۴۴
فلزات پایه	نسبت سرمایه مجوز به اشتغال مجوز - میلیارد ریال	۱۷,۶	۹,۶	۲۷,۶	۱۰,۲	۳۹,۲	۲۰,۹
	نرخ تورم - درصد	۲۶,۴	۱۸,۷	۳۸,۲	۲۵,۴	۳۱,۴	۴۳,۵
	رشد تولید (شرکت‌های بورسی) - درصد	۴,۴	۳,۲	-۳,۲	-۲,۳	-۴,۱	-۶,۱
	رشد فروش (شرکت‌های بورسی) - درصد	۳,۳	-۰,۴	-۲,۱	-۴,۰	-۰,۲	-۷,۱
	شامخ مدیران خرید	۵۷	۵۳,۳	۵۰,۲	۴۹	۴۷,۸	۴۰,۸
	تعداد مجوزهای بهره‌برداری	۲۲۸	۳۱۲	۳۰۹	۱۵۱	۱۵۸	۱۴۰
فلزات پایه	نسبت اشتغال مجوز به تعداد مجوز	۷۲	۱۸۵	۱۳۳	۷۹	۱۸۴	۹۵
	نسبت سرمایه مجوز به اشتغال مجوز - میلیارد ریال	۲۴,۲	۱۸,۴	۳۵,۷	۳,۲۴	۴,۴۰	۴۳,۵
	نرخ تورم - درصد	۱۶,۴	۲۷,۴	۲۵,۷	۱۹,۵	۱۸,۳	۳۱,۱

عنوان	شاخص‌ها	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۳	شش ماه اول ۱۴۰۳	شش ماه دوم ۱۴۰۳	شش ماه اول ۱۴۰۴
وسایل نقلیه و قطعات وابسته	رشد تولید (شرکت‌های بورسی) - درصد	۲۸,۱	-۰,۸	-۷,۰	-۱۳,۴	-۰,۲	-۴,۸
	رشد فروش (شرکت‌های بورسی) - درصد	۳۵,۵	-۶,۹	-۷,۱	-۱۰,۶	-۳,۳	-۴,۴
	شامخ مدیران خرید	۵۶,۲	۵۲,۲	۵۱,۹	۴۸,۹	۵۱,۲	۳۹,۴
	تعداد مجوزهای بهره‌برداری	۱۴۴	۱۹۸	۲۴۳	۱۱۰	۱۳۳	۱۰۶
	نسبت اشتغال مجوز به تعداد مجوز	۵۷	۱۳۷	۱۷۷	۱۲۷	۲۱۷	۱۹۴
	نسبت سرمایه مجوز به اشتغال مجوز - میلیارد ریال	۶,۰	۵,۲	۴,۶	۶,۲	۳,۹	۶,۵
مواد غذایی و آشامیدنی	نرخ تورم - درصد	۲۸,۶	۴۲,۲	۲۷,۶	۳۴,۵	۲۷,۲	۲۹,۴
	رشد تولید (شرکت‌های بورسی) - درصد	-۳,۷	۱,۷	۲,۷	۲,۶	۲,۸	-۱۰,۵
	رشد فروش (شرکت‌های بورسی) - درصد	۷,۳	۲۹,۷	۱۹,۶	۱۹,۲	۱۹,۹	-۱,۱
	شامخ مدیران خرید	۵۸,۵	۵۹	۵۴,۸	۵۳	۵۲,۹	۴۹,۲
	تعداد مجوزهای بهره‌برداری	۶۶۷	۸۳۹	۸۴۴	۳۶۸	۴۷۶	۲۶۳
	نسبت اشتغال مجوز به تعداد مجوز	۳۸	۵۰	۶۹	۴۵	۸۷	۷۰
	نسبت سرمایه مجوز به اشتغال مجوز - میلیارد ریال	۵,۹	۵,۲	۷,۹	۱۱,۲	۶,۵	۱۲,۴
	نرخ تورم - درصد	۷۴,۷	۳۵	۲۶,۵	۳۰,۵	۲۶,۴	۲۹,۴

مأخذ: یافته‌های پژوهش.

الف) تولید و فروش در صنعت (شرکت‌های بورسی)

رکود در بخش صنعت در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ به صورت رشد منفی تولید شرکت‌های صنعتی بورسی نمایان شده، که در این مدت وضعیت فروش شرکت‌های بورسی نیز رشد منفی داشته است. همچنین، با توجه به اینکه تولید نسبت به فروش کاهش بیشتری داشته است، لذا به نظر می‌رسد که الگوی رکود بخش صنعت بیشتر مطابق با رکود عرضه است. رکود در بخش صنعت در شش ماه اول سال ۱۴۰۴، در کاهش تولید «صنایع چوب و کاغذ»، «تولید ماشین‌آلات و تجهیزات»، «تجهیزات برقی»، «محصولات فلزی به جز ماشین‌آلات و تجهیزات»، «تولید غذایی و آشامیدنی»، «فلزات پایه»، «شیمیایی (به جز دارو)»، «خودرو و قطعات»، «سیمان»، «سایر کانی غیر فلزی»، «لاستیک و پلاستیک»، «تولید منسوجات» و «تولید کک و پالایش» نمایان شده است. به نظر می‌رسد با ادامه وضعیت جاری در ماه‌های آینده رکود در این بخش فراگیرتر شود. جنگ و نبود فضای قطعیت، باعث اختلال در زنجیره تأمین (واردات مواد اولیه و قطعات یدکی) و همچنین تردد و حمل و نقل کالاها شد. این اختلالات، فرایندهای تولید را کند یا متوقف کرد. گفتنی است که دلایل کاهش تولید برای هر صنعت متفاوت است. به عنوان مثال کاهش تولید در صنعت خودروسازی، عمدتاً ناشی از اختلال در زنجیره تأمین نیروی کار و قطعات است. این موضوع نشان می‌دهد که «سرمایه انسانی» و «تأمین مواد اولیه» دو نقطه آسیب‌پذیرتر در این بخش هستند. در حالی که عامل کلیدی در کاهش تولید صنایع معدنی و فلزی (ورق، پروفیل و شمش) «قطعی‌های مکرر برق» است. این مسئله نشان‌دهنده وابستگی شدید صنایع سنگین به انرژی و نبود آمادگی زیرساخت‌های انرژی برای تأمین نیازهای پایدار در زمان بحران است.

در کنار افت تولید، وضعیت فروش نیز از چالش‌های این دوره حکایت دارد. هر چند کاهش رشد فروش شرکت‌های بورسی در مقایسه با تولید از شدت کمتری برخوردار بوده، اما این امر می‌تواند نشان‌دهنده افزایش موجودی انبارها، کاهش تقاضای مؤثر یا اختلال در زنجیره تأمین باشد.

ب) قیمت‌ها و تورم در بخش صنعت

در زمستان ۱۴۰۳ با افزایش شدید نرخ ارز و با توجه به وابستگی قابل توجه تولیدات صنعتی به واردات مواد اولیه و کالاهای واسطه‌ای (کانال

تأثیرگذار نرخ ارز)، نرخ تورم در بخش صنعت جهش قابل توجهی داشته است. این در حالی است که از ابتدای سال ۱۴۰۴، با کاهش رشد نرخ ارز، نرخ تورم صنعت نیز روند نزولی داشته است. در خردادماه ۱۴۰۴، نرخ تورم صنعت همچنان بالاتر از نرخ تورم مصرف کننده بوده که حاکی از انتقال فشارهای تورمی به مصرف کننده در ماه‌های آتی است.

مقایسه متوسط نرخ تورم تولیدکننده محصولات صنعتی بر حسب رشته‌فعالیت‌های مختلف (کدهای دورقمی ISIC) نشان می‌دهد که به جز «ساخت ماشین‌آلات و تجهیزات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر» و «ساخت سایر مصنوعات»، در سایر رشته‌فعالیت‌های صنعتی، متوسط نرخ تورم نقطه‌به‌نقطه تولیدکننده در سه‌ماه اول سال ۱۴۰۴ نسبت به مدت مشابه سال قبل افزایش یافته که با شاخص کلان تورم در سطح بخش نیز همراستاست.

در این میان، نرخ تورم تولیدکننده در رشته‌فعالیت‌های «ساخت انواع آشامیدنی‌ها»، «ساخت کاغذ و محصولات کاغذی»، «ساخت کک و فراورده‌های حاصل از پالایش نفت»، «ساخت مواد شیمیایی و فراورده‌های شیمیایی»، «ساخت محصولات دارویی»، «ساخت سایر محصولات کانی غیرفلزی» و «ساخت تجهیزات برقی» در خردادماه ۱۴۰۴ از نرخ تورم کل صنعت بیشتر بوده است. این روند نشان دهنده فشارهای تورمی مضاعف در صنایع پایه و واسطه‌ای است که می‌تواند در ماه‌های آینده به تورم مصرف کننده منتقل شده و بر هزینه‌های نهایی خانوارها و بنگاه‌ها بیفزاید.

ج) مجوزهای بهره‌برداری رشته‌فعالیت‌های صنعتی

بررسی پروانه‌های بهره‌برداری واحدهای صنعتی به‌عنوان شاخصی از پویایی‌های بخش صنعت نشان می‌دهند که تعداد پروانه‌های بهره‌برداری در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ در مقایسه با مدت مشابه سال قبل و شش ماه دوم سال ۱۴۰۳ کاهش یافته که گویای روندی رو به کاهش اعطای مجوزهای بهره‌برداری است. لذا باید توجه کرد که نسبت سرمایه به تعداد مجوزها با توجه به افزایش سرمایه مجوز به قیمت ثابت در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ در مقایسه با مدت مشابه سال قبل افزایش یافته است.

در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ در مقایسه با مدت مشابه سال قبل، به‌طور مشهودی سرمایه‌گذاری جاری برای ایجاد اشتغال در فعالیت‌های صنعتی افزایش یافته است. در واقع به‌طور متوسط هر کارگر صنعتی با میزان سرمایه بیشتری در بخش صنعت فعالیت می‌کند.

د) وضعیت شاخص شامخ در بخش صنعت

شاخص مدیران خرید (شامخ) که به‌نوعی میزان خوش‌بینی فعالان اقتصادی نسبت به چشم‌انداز آینده فعالیت‌ها را نشان می‌دهد، در بخش‌های مختلف صنعتی در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ نسبت به متوسط سال قبل، نشانگر وضعیت نامناسب آن‌هاست. بررسی وضعیت این شاخص بیانگر آن است که همچنان موضوعاتی مانند تحریم‌های اقتصادی و نااطمینانی سیاسی، جنگ تحمیلی ۱۲ روزه و نااطمینانی شکل گرفته برای صاحبان کسب و کار، نوسانات نرخ ارز، مشکلات دسترسی به اعتبارات، مشکلات دسترسی بخش صنعت به انرژی، قطعی انرژی و آب واحدهای اقتصادی و تجاری، کمبود میزان استخدام و به‌کارگیری نیروی انسانی، محدودیت در موجودی مواد اولیه خریداری شده و مشکلات ناشی از عرضه در بخش صنعت وجود دارند که این وضعیت در تابستان ۱۴۰۴ بیشتر شده است.

ه) اشتغال در بخش صنعت

در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ بررسی سهم اشتغال در بخش‌های عمده فعالیت اقتصادی نشان می‌دهد که بخش خدمات با ۵۲٫۸ درصد بیشترین سهم اشتغال را به خود اختصاص داده است. در مراتب بعدی، بخش‌های صنعت با ۳۲٫۸ و کشاورزی با ۱۴٫۴ درصد قرار دارند. با توجه به توزیع نسبی شاغلان پانزده‌ساله و کاهش مجموع اشتغال در بخش صنعت در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ نسبت به مدت مشابه سال قبل، بیشتر به نظر می‌رسد که پتانسیل اشتغال‌زایی در بخش صنعت بالفعل نشده است و این موضوع می‌تواند یکی از مبناهای سیاستگذاری صنعتی در کشور طی سال‌های آینده باشد.

پیشنهاد راهکار تقنینی، نظارتی یا سیاستی

در مجموع شاخصه‌های مختلف این گزارش نشان می‌دهد که رکود در بخش صنعت در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ افزایش یافته است. این موضوع، ضرورت بازبینی سیاست‌های اقتصادی و صنعتی و تلاش برای بهبود آن با هدف جلوگیری از رکود را در این بخش نشان می‌دهد.

۱. مقدمه

بخش صنعت، یکی از ارکان مهم اقتصاد ایران و همچنین یکی از بخش‌های تأثیرگذار در رشد اقتصادی است. در سه ماه اول سال ۱۴۰۴ بخش صنعت ایران سهمی بالغ بر ۱۸٫۵ درصد از تولید ناخالص داخلی را به خود اختصاص داده است [۱]. تدوین سیاست‌های کارآمد برای این بخش حیاتی، مستلزم درک عمیق ساختار و پویایی‌های آن است. بر این اساس، رصد مستمر شاخص‌های کلیدی صنعتی، نقش بسزایی در سیاست‌گذاری مبتنی بر دانش ایفا می‌کنند. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی با درک این ضرورت، اقدام به انتشار دوره‌ای گزارش‌هایی کرده که هدف آن ارائه تصویری به‌روز از وضعیت شاخص‌های عمده بخش صنعت و رصد تحولات زیربخش‌های مهم آن است. این گزارش‌های فصلی با بهره‌گیری از جدیدترین آمارهای موجود تهیه می‌شوند. گزارش حاضر، سومین گزارش از این مجموعه گزارش‌هاست که با همین رویکرد تدوین شده است.

۲. تحلیل متغیرهای کلان بخش صنعت

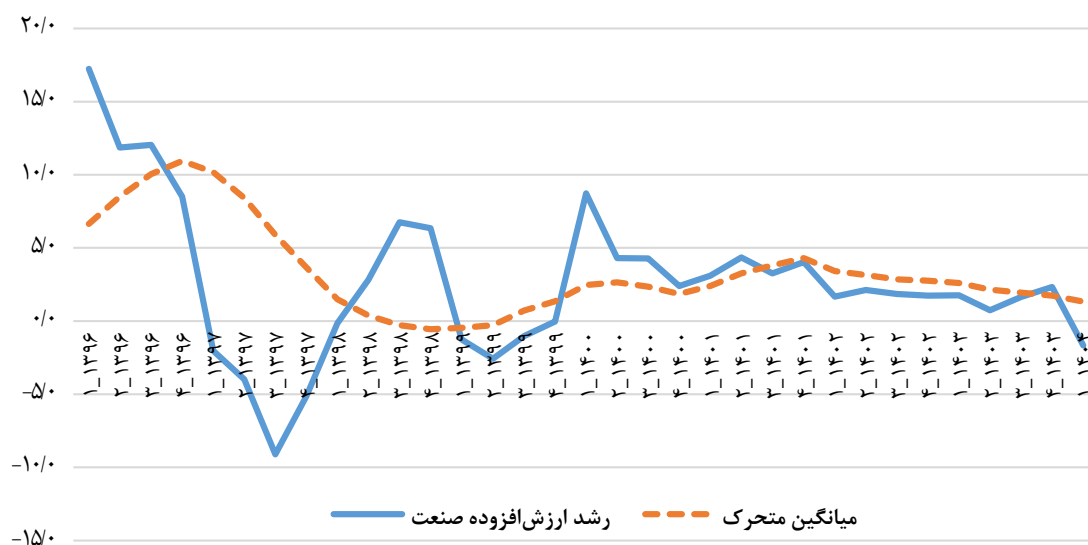
در این قسمت متغیرهای کلان بخش صنعت به‌منظور داشتن تصویری جامع از روند کلی بخش بیان شده است:

۲-۱. رشد ارزش افزوده بخش صنعت

مهم‌ترین شاخصه کلان بخش صنعت، رشد ارزش افزوده این بخش است (شکل ۱). بر اساس آمارهای رسمی کشور، برخلاف روند رو به رشد ارزش افزوده بخش صنعت از سال ۱۴۰۰ به بعد، سرعت رشد آن کاهش یافته است. بنابراین رشد ارزش افزوده بخش صنعت در تمام سال ۱۴۰۲، نه‌ماه اول ۱۴۰۳ و بهار ۱۴۰۴ از میانگین دوساله آن کمتر بوده است. در بهار ۱۴۰۴ رشد ارزش افزوده بخش صنعت منفی شده است. بر اساس پیش‌بینی‌های مرکز پژوهش‌های مجلس رشد گروه صنایع و معادن در تابستان ۱۴۰۴ به ۲٫۱- درصد رسیده که ناشی از کاهش شدید شاخص تولید صنایع بوری در تیرماه ۱۴۰۴ و کاهش شاخص فروش نهادهای ساختمانی بوری بوده است [۲]. این در حالی است که برآورد عملکرد رشد بخش صنعت در شش ماه اول ۱۴۰۴ معادل ۳٫۹- درصد بوده که بیانگر رکود شدید در این بخش است [۳].

شکل ۱. نمودار رشد ارزش افزوده بخش صنعت به قیمت‌های ثابت ۱۴۰۰- درصد [۱]

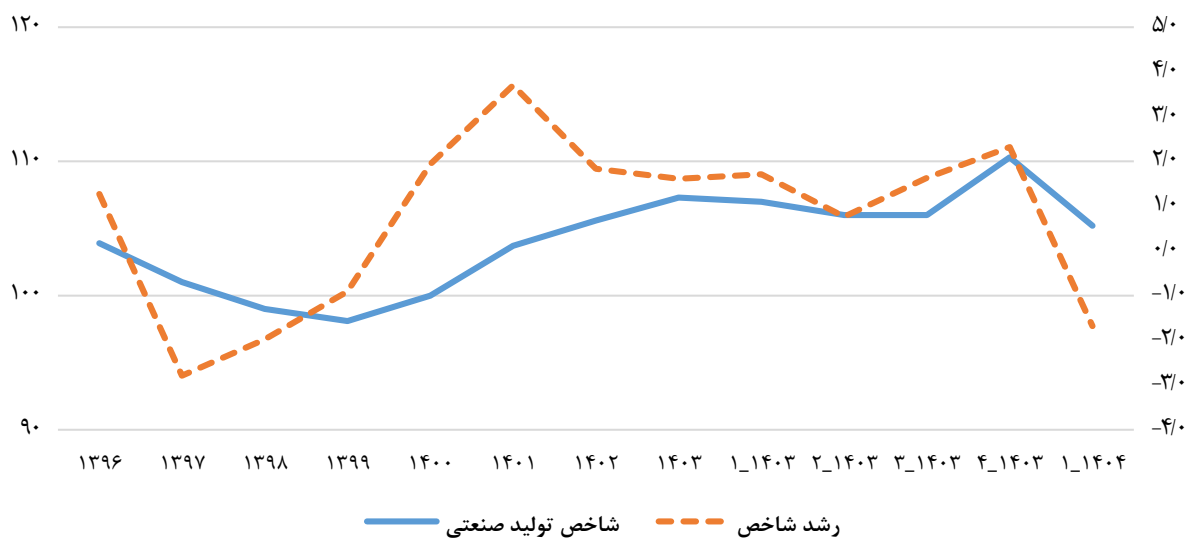

توضیحات: در این شکل، در کنار رشد ارزش افزوده بخش صنعت، میانگین متحرک دوساله (۸ فصل) هم به عنوان معیاری برای نشان دادن روند این متغیر به منظور مقایسه روند میان مدت این بخش ترسیم شده است.

۲-۲. شاخص تولید صنعتی

شاخص تولید صنعتی، یک شاخص اقتصادی است که میزان تولید واقعی بخش صنعت را اندازه گیری می کند. این شاخص به عنوان یک نماگر کوتاه مدت اقتصادی، تغییرات در مقدار کالاها و خدمات تولید شده توسط بخش های اقتصادی مورد نظر را نشان می دهد. بررسی شاخص تولید صنعتی بر اساس قیمت های ثابت ۱۴۰۰ و رشد آن نشانگر وضعیت کاهشی محدود شاخص تولید صنعتی از سال ۱۴۰۱ تا ۱۴۰۳ است (شکل ۲). نکته مهم این است که در بهار ۱۴۰۴ رشد شاخص تولید صنعتی از زمستان ۱۴۰۳ کمتر بوده و روند رشد آن کاهش قابل ملاحظه ای داشته است.

شکل ۲. نمودار شاخص تولید صنعتی (محور عمودی سمت چپ) و روند رشد آن (محور عمودی سمت راست) - درصد [۴]

۲-۳. مقایسه رشد ارزش افزوده بخش صنعت با سایر بخش‌ها

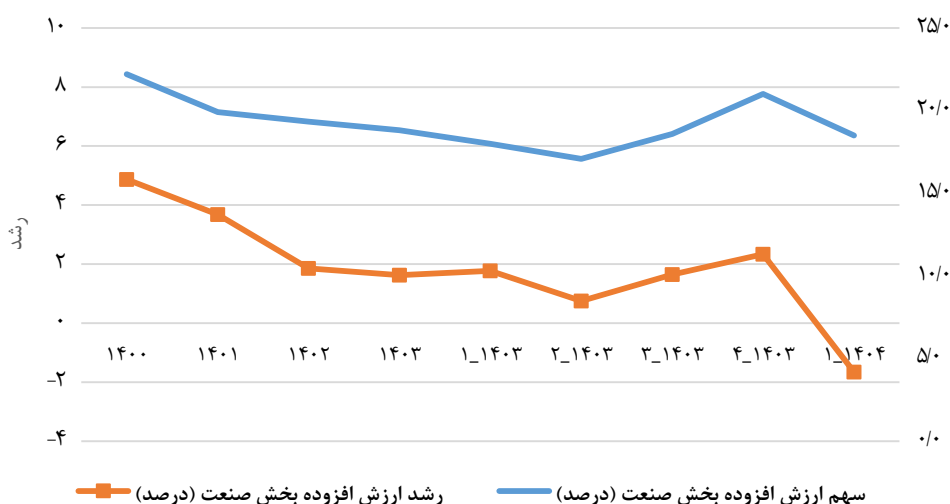
روند رکودی بخش صنعت در فصل بهار سال ۱۴۰۴ در مقایسه با کل اقتصاد ایران قابل ملاحظه بوده است. همان طور که مشاهده می‌شود (جدول ۲)، رشد ارزش افزوده بخش صنعت در فصل بهار سال ۱۴۰۴، برخلاف عملکرد مناسب در سال ۱۴۰۳، از رشد اقتصاد ایران و حتی از رشد اقتصادی بدون نفت نیز کمتر بوده است. این میزان نشان می‌دهد بخش صنعت در بهار ۱۴۰۴ در وضعیت رکود قرار داشته و اگر تصمیمات مناسبی برای آن گرفته نشود، این وضعیت می‌تواند بیشتر شود.

جدول ۲. مقایسه رشد اقتصادی بخش صنعت با سایر بخش‌های اقتصاد ایران طی سال‌های گذشته - درصد [۱]

سال / فصل	گروه کشاورزی	گروه صنعت	معادن	استخراج نفت و گاز طبیعی	سایر معادن	صنعت	توزیع گاز طبیعی	تأمین آب و برق	ساختمان	گروه خدمات	محصول ناخالص داخلی (به قیمت پایه)	محصول ناخالص داخلی (بدون نفت)
۱۴۰۱	-۱.۸	۴.۹	۷.۴	۸.۱	۱.۲	۳.۷	۴.۸	-۰.۲	-۲.۲	۳.۰	۳.۶	۲.۵
۱۴۰۲	-۲.۴	۶.۲	۱۳.۱	۱۴.۳	۲.۲	۱.۹	-۸.۴	۳.۲	۳.۶	۳.۶	۴.۶	۱.۹
۱۴۰۳	۳.۲	۳.۴	۵.۷	۶.۲	۰.۵	۱.۶	۰.۵	۲.۴	۰.۵	۲.۶	۳.۱	۲.۱
۱۴۰۳-۱	۲.۳	۵.۹	۹.۵	۱۰.۳	۲.۳	۱.۸	۸.۷	۴.۵	۲.۲	۳.۱	۴.۷	۲.۹
۱۴۰۳-۲	۳.۱	۴.۱	۵.۷	۶.۲	۰.۷	۰.۷	۲۴.۷	۰.۶	-۱.۳	۱.۹	۳.۱	۲.۲
۱۴۰۳-۳	۴.۲	۰.۹	۱.۸	۲.۰	-۰.۲	۱.۶	-۷.۶	۲.۸	-۰.۹	۲.۴	۱.۷	۱.۶
۱۴۰۳-۴	۲.۵	۲.۷	۵.۶	۶.۲	-۰.۷	۲.۳	-۲۰.۸	۲.۲	۱.۵	۳.۰	۲.۸	۱.۸
۱۴۰۴-۱	-۲.۷	-۰.۳	۰.۹	۰.۸	۲.۳	-۱.۷	-۰.۶	-۱۱.۸	۰.۴	۰.۵	-۰.۱	-۰.۴

به نظر می‌رسد که وضعیت نامناسب بخش صنعت، برخلاف برخی سال‌ها که این بخش رشد قابل قبولی را ثبت کرده، روندی مزمن و حداقل میان مدت است. این موضوع را می‌توان در مقایسه رشد ارزش افزوده بخش و سهم آن از تولید ناخالص داخلی ملاحظه کرد (شکل ۳). سهم بخش صنعت از کل اقتصاد در بهار ۱۴۰۴ مجدداً کاهش یافته است. همچنین، از دست دادن سهم این بخش از کل اقتصاد نشان می‌دهد این بخش در سال‌های اخیر با موانع مختلفی روبه‌رو بوده که باعث شده فعالیت‌های صنعتی که اهمیتی راهبردی برای اقتصاد کشور دارند، در رقابت با سایر بخش‌های اقتصادی رشد کمتری داشته باشند. به نظر می‌رسد که این وضعیت در تابستان سال ۱۴۰۴ بدتر شده است.

شکل ۳. نمودار رشد ارزش افزوده صنعتی و سهم بخش صنعت از GDP - درصد [۱]

در جمع‌بندی این بخش از بررسی شاخص‌های کلان بخش صنعت می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. برخلاف روند رو به رشد ارزش افزوده بخش صنعت از سال ۱۴۰۰ به بعد، در سال ۱۴۰۲، نهم‌ماه اول ۱۴۰۳ و بهار ۱۴۰۴ شاهد کاهش مستمر رشد صنعتی و سرعت رشد آن هستیم و این وضعیت در شاخص تولید صنعتی نیز قابل توجه است. براساس برآورد عملکرد رشد بخش صنعت توسط مرکز پژوهش‌های مجلس در شش ماه اول ۱۴۰۴ معادل ۳٫۹- درصد بوده که بیانگر رکود شدید در این بخش است.
۲. از سال ۱۴۰۰ به بعد و با کاهش رشد ارزش افزوده بخش صنعت، شاهد از دست دادن سهم این بخش از کل اقتصاد هستیم، که نشان می‌دهد در سال‌های اخیر با موانع مختلفی روبه‌رو بوده و باعث شده فعالیت‌های صنعتی که اهمیتی راهبردی برای اقتصاد کشور دارند، در رقابت بخش خدمات رشد کمتری داشته باشند.

۳. بررسی وضعیت تولید و فروش در زیربخش‌های مهم بخش صنعت

همان‌طور که در بخش قبل بیان شد، شواهدی از ورود بخش صنعت به رکود از سال ۱۴۰۲، ۱۴۰۳ و به ویژه در بهار ۱۴۰۴ براساس آمارهای رسمی حساب‌های ملی دیده می‌شود. با توجه به اینکه آمارهای به‌روز برای تابستان ۱۴۰۴ و در سطح زیربخش‌های صنعت هنوز منتشر نشده است، می‌توان از برخی از آمارهای جایگزین برای بررسی وضعیت بخش صنعت در سال‌های اخیر، منتهی به تابستان ۱۴۰۴ استفاده کرد. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در سال‌های اخیر براساس عملکرد شرکت‌های بورسی در سطح رشته‌فعالیت‌های مختلف اقدام به محاسبه برخی از آمارها، از جمله شاخص تولید و فروش در بخش صنعت کرده است که در این بخش براساس این محاسبات، می‌توان وضعیت کلی بخش صنعت و زیربخش‌های صنعتی را رصد کرد.

براساس محاسبات انجام شده در مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، بخش صنعت در سال ۱۴۰۳ وارد رکود شده، به طوری که رشد تولید شرکت‌های صنعتی بورسی نسبت به مدت مشابه سال قبل در این بخش بیش از ۱٫۱- درصد بوده است، این در حالی است که در شش ماه اول ۱۴۰۴ رشد تولید شرکت‌های بورسی به شدت کاهش یافته است (جدول ۳). این وضعیت در سطح برخی از زیربخش‌های مختلف صنعت نیز قابل ملاحظه است. به‌طور مشخص در صنایع «چوب و کاغذ»، «تولید ماشین‌آلات و تجهیزات»، «تجهیزات برقی»، «محصولات فلزی به‌جز ماشین‌آلات و تجهیزات»، «تولید غذایی و آشامیدنی»، «فلزات پایه»، «شیمیایی (به‌جز دارو)»، «خودرو و قطعات»، «سیمان»، «سایر کانی غیرفلزی»، «لاستیک و پلاستیک»، «تولید منسوجات» و «تولید کک و پالایش» و در شش ماه اول ۱۴۰۴ بارش منفی در تولید روبه‌رو بوده‌اند. جنگ و نبود فضای قطعیت، موجب اختلال در زنجیره تأمین (واردات مواد اولیه و قطعات یدکی)، تردد و حمل‌ونقل کالاها شد. این اختلالات، فرایندهای تولید را با کندی یا توقف مواجه کرد. همچنین، یکی از مهمترین دلایل کاهش تولید در این رشته‌فعالیت‌ها ناترازی انرژی و قطعی‌های مکرر برق بوده است. ناتوانی در ادامه تولید، منجر به محدودیت‌های صادراتی شده و از طریق ایجاد اختلال در نظام مدیریت و تخصیص ارز، چرخه‌ای معیوب را شکل داده که به تضعیف بنیان‌های اقتصاد کشور منتهی می‌شود.

در کنار افت تولید، وضعیت فروش نیز از چالش‌های این دوره حکایت دارد. هرچند کاهش رشد فروش شرکت‌های بورسی در شش ماه اول ۱۴۰۴ در مقایسه با تولید شدت کمتری داشته، اما این امر می‌تواند نشان‌دهنده افزایش موجودی انبارها، کاهش تقاضای مؤثر یا اختلال در زنجیره تأمین باشند.

جدول ۳. رشد تولید در بخش صنعت (شرکت‌های بورسی) و زیربخش‌های عمده آن منتهی به شش ماه اول سال ۱۴۰۴ - درصد [۵]

عنوان	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۳	شش ماه اول ۱۴۰۳	شش ماه دوم ۱۴۰۳	شش ماه اول ۱۴۰۴	تغییر شش ماه اول ۱۴۰۴ نسبت به شش ماه اول ۱۴۰۳
معادن	-۰.۹	۱۳.۷	-۴.۲	-۳.۲	-۵.۲	۹.۴	۱۲.۶
تولید غذایی و آشامیدنی	-۳.۷	۱.۷	۲.۷	۲.۶	۲.۸	-۱۰.۵	-۱۳.۱
تولید منسوجات	۲۹.۰	-۲۱.۲	۱۶.۳	۲.۳	۳۲.۳	-۲.۹	-۵.۱
چوب و کاغذ	-۷.۰	-۲۰.۱	-۲۰.۹	-۲۱.۹	-۲۰.۰	-۲۶.۸	-۴.۹
تولید کک و پالایش	-۲.۱	۲.۵	۳.۴	۳.۱	۳.۷	-۱.۰	-۴.۱
تولید شیمیایی (به جز دارو)	-۲.۷	۳.۳	۰.۷	۱.۶	-۰.۲	-۶.۱	-۷.۷
دارو	۱۲.۱	۱۲.۵	-۷.۹	-۱۰.۸	-۵.۰	۷.۷	۱۸.۵
لاستیک و پلاستیک	۳.۳	۲.۱	۹.۲	۱۱.۸	۶.۶	-۲.۸	-۱۴.۶
سایر کانی غیر فلزی	۸.۶	۱۰.۶	-۱.۸	۳.۰	-۶.۳	-۳.۲	-۶.۱
کاشی و سرامیک	۹.۱	-۱۲.۷	-۶.۱	-۹.۵	-۲.۶	۱.۳	۱۰.۸
سیمان	۶.۰	۶.۳	-۱.۷	-۴.۸	۱.۶	-۴.۵	۰.۴
فلزات پایه	۴.۴	۳.۲	-۳.۲	-۲.۳	-۴.۱	-۶.۱	-۳.۸
محصولات فلزی به جز ماشین‌آلات و تجهیزات	-۰.۲	-۴.۶	۱.۴	۱.۴	۱.۴	-۱۲.۱	-۱۳.۵
تجهیزات برقی	۱۴.۰	-۳.۸	۵.۵	۴.۱	۷.۰	-۱۵.۹	-۲۰.۰
تولید ماشین‌آلات و تجهیزات	۲۵.۰	۹.۲	۰.۹	-۳.۷	۵.۷	-۱۹.۶	-۱۵.۹
تولید خودرو و قطعات	۲۸.۱	-۰.۸	-۷.۰	-۱۳.۴	-۰.۲	-۴.۸	۸.۶
شاخص صنعت	۳.۷	۲.۱	-۱.۱	-۱.۲	-۰.۹	-۶.۵	-۵.۳

بر اساس اطلاعات جدول ۴، شاخص فروش صنعت در شش ماه اول ۱۴۰۴ بیش از ۴,۱ درصد به طور متوسط کاهش فروش داشته و صنایع «ماشین‌آلات و تجهیزات»، «تجهیزات برقی»، «غذایی و آشامیدنی»، «چوب و کاغذ»، «کک و پالایش»، «شیمیایی (به جز دارو)»، «لاستیک و پلاستیک»، «کاشی و سرامیک»، «سیمان»، «فلزات پایه»، «محصولات فلزی به جز ماشین‌آلات و تجهیزات»، «تجهیزات برقی» و «خودرو و قطعات» بارشد منفی فروش مواجه شده‌اند.

جدول ۴. رشد فروش در بخش صنعت (شرکت‌های بورسی) و زیربخش‌های عمده آن منتهی به شش ماه اول سال ۱۴۰۴ - درصد [۵]

عنوان	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۳	شش ماه اول ۱۴۰۳	شش ماه دوم ۱۴۰۳	شش ماه اول ۱۴۰۴	تغییر شش ماه اول ۱۴۰۴ نسبت به شش ماه اول ۱۴۰۳
معادن	۵.۶	۴.۳	-۱۳.۶	-۱۵.۶	-۱۱.۵	۸.۸	۲۴.۴
غذایی و آشامیدنی	۷.۳	۲۹.۷	۱۹.۶	۱۹.۲	۱۹.۹	-۱.۱	-۲۰.۳
منسوجات	۳۹.۸	-۲۱.۴	۱۸.۷	-۰.۸	۴۲.۰	۵.۳	۶.۱
چوب و کاغذ	۰.۰	-۱۳.۷	-۱۴.۱	-۱۸.۷	-۹.۲	-۲۸.۶	-۹.۸
کک و پالایش	-۱.۳	۰.۸	۳.۳	۲.۵	۴.۲	-۱.۴	-۳.۹
شیمیایی (به جز دارو)	۲.۵	-۲.۱	۲.۸	۱.۸	۳.۹	-۰.۳	-۲.۱
دارو	-۳.۹	۱۲.۴	-۴.۷	-۸.۰	-۱.۲	۹.۵	۱۷.۶

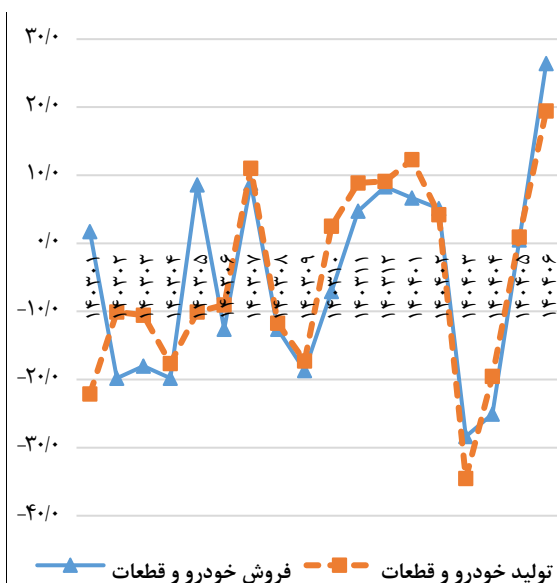
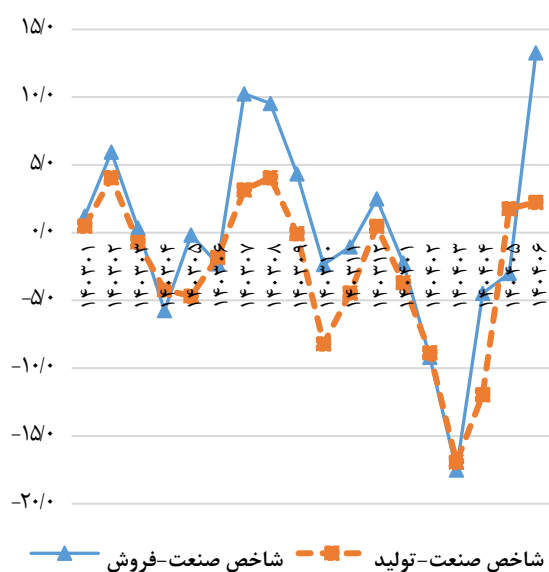
۱. به‌طور مشخص، این محاسبات در گروه اقتصاد کلان دفتر مطالعات اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی انجام شده است.

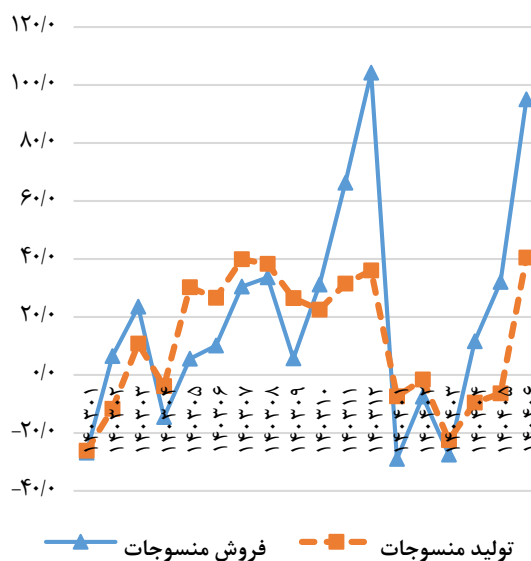
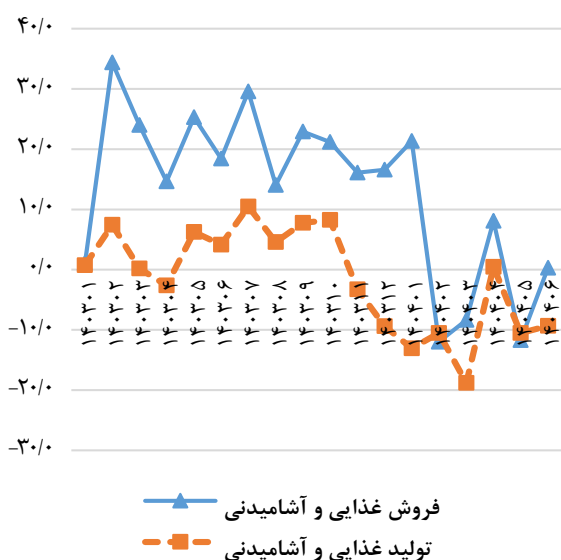
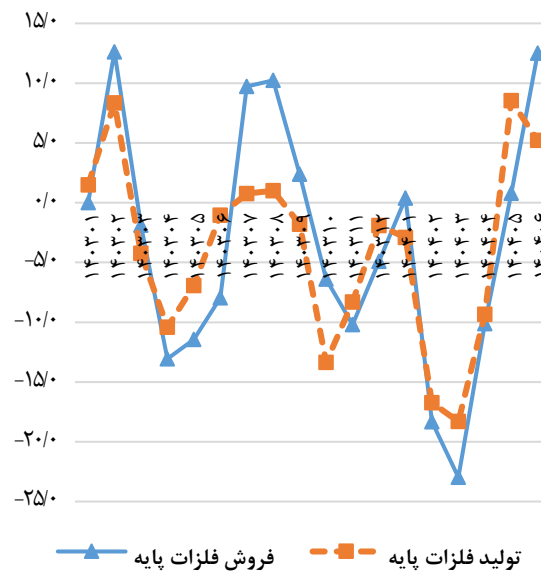
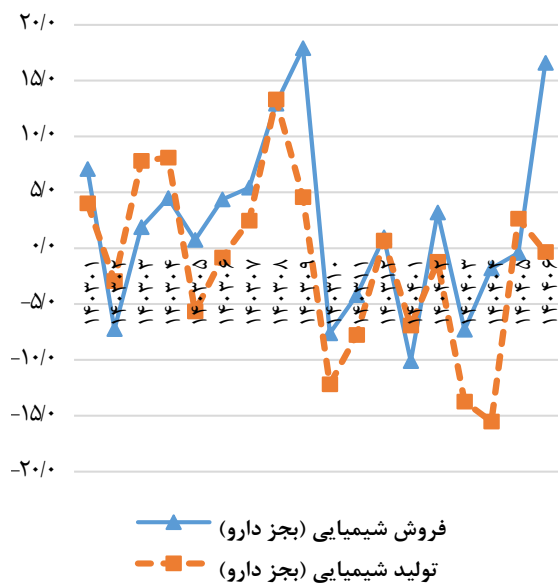

عنوان	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۳	شش ماه اول ۱۴۰۳	شش ماه دوم ۱۴۰۳	شش ماه اول ۱۴۰۴	تغییر شش ماه اول ۱۴۰۴ نسبت به شش ماه اول ۱۴۰۳
لاستیک و پلاستیک	۵.۷	۰.۷	۸.۱	۱۰.۷	۵.۶	-۰.۳	-۱۱.۰
سایر کانی غیرفلزی	۳.۶	۱۴.۱	-۷.۵	-۶.۴	-۸.۵	-۵.۶	۰.۸
کاشی و سرامیک	۲۷.۶	-۷.۴	-۵.۷	-۶.۷	-۴.۷	-۰.۳	۶.۴
سیمان	۶.۲	۵.۹	۰.۲	-۱.۰	۱.۴	-۵.۶	-۴.۶
فلزات پایه	۳.۳	-۰.۴	-۲.۱	-۴.۰	-۰.۲	-۷.۱	-۳.۱
محصولات فلزی به جز ماشین‌آلات و تجهیزات	۳.۸	۰.۴	۴.۶	-۱.۲	۱۰.۸	-۴.۹	-۳.۷
تجهیزات برقی	۱۳.۹	-۳۷.۴	۱۰.۹	۱۰.۹	۱۰.۹	-۱۸.۰	-۲۸.۹
ماشین‌آلات و تجهیزات	۲۲.۳	۸.۵	۱.۴	-۴.۸	۸.۱	-۳۵.۴	-۳۰.۶
خودرو و قطعات	۳۵.۵	-۶.۹	-۷.۱	-۱۰.۶	-۳.۳	-۴.۴	۶.۳
شاخص صنعت	۶.۰	۰.۰	۱.۸	-۰.۲	۳.۸	-۴.۳	-۴.۱

بررسی روند رشد تولید و فروش در زیربخش‌های منتخب بخش صنعت (شرکت‌های بورسی) منتهی به شش ماه اول سال ۱۴۰۴ در شکل ۴ نشان می‌دهد که رشد تولید و فروش در صنایع منتخب شیمیایی، فلزات پایه و غذایی و آشامیدنی در شش ماه اول سال در مقایسه با شش ماه اول سال قبل وضعیت بهتری داشته است. به همین منظور صنایع خودرو و قطعات و منسوجات از رشد تولیدی کمتری در شش ماه اول سال در مقایسه با شش ماه اول سال قبل برخوردار بوده‌اند.

شکل ۴. نمودار تولید و فروش در زیربخش‌های منتخب بخش صنعت (شرکت‌های بورسی) منتهی به شش ماه اول سال ۱۴۰۴ - درصد [۵]

در جمع‌بندی این بخش می‌توان گفت:

- ۱ رکود در بخش صنعت در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ به صورت رشد منفی تولید شرکت‌های صنعتی بورسی نمایان شده است. در نتیجه با توجه به این که کاهش تولید در مقایسه با فروش شدیدتر بوده، به نظر می‌رسد که الگوی رکود بخش صنعت بیشتر مطابق با رکود عرضه است.
- ۲ رکود در بخش صنعت در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ در کاهش تولید صنایع «چوب و کاغذ»، «تولید ماشین‌آلات و تجهیزات»، «تجهیزات برقی»، «محصولات فلزی به جز ماشین‌آلات و تجهیزات»، «تولید مواد غذایی و آشامیدنی»، «فلزات پایه»، «شیمیایی (به جز دارو)»، «خودرو و قطعات»، «سیمان»، «سایر کانی غیر فلزی»، «لاستیک و پلاستیک»، «تولید منسوجات» و «تولید کک و پالایش» نمایان شده است.

۴. بررسی وضعیت تولید، فروش و قیمت در برخی اقلام منتخب بخش صنعت و معدن

در این بخش، با تمرکز بر محصولات منتخب و راهبردی شامل خوراک پالایشگاه‌ها، متانول، ورق، پروفیل، شمش، سایر فلزات پایه، خودروی سنگین، قطعات، خودروی سواری و سایر کالاهای کلیدی، به بررسی دقیق‌تر عملکرد تولید و فروش در این دوره می‌پردازیم. بررسی این اقلام از آن جهت اهمیت دارد که بسیاری از آن‌ها نه تنها به‌عنوان نهادهای اساسی در زنجیره تولید سایر صنایع به کار گرفته شده‌اند، بلکه شاخص‌های مهمی برای ارزیابی سلامت اقتصادی و تاب‌آوری صنعت کشور محسوب می‌شوند. برای مثال، تغییرات تولید و قیمت فولاد و محصولات فلزی می‌تواند تأثیر مستقیمی بر صنایعی مانند ساختمان، خودروسازی و ماشین‌آلات داشته باشد. نوسانات در تولید و فروش خودرو نشان‌دهنده وضعیت تقاضای داخلی و قدرت خرید مصرف‌کنندگان است.

همان‌طور که جدول ۵ نشان می‌دهد، در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ تولید اقلام لبنیات، محصولات نانوایی و شیرینی، سایر-غذایی و آشامیدنی، مواد شیمیایی اساسی، کودها و ترکیبات نیتروژن، پلاستیک و لاستیک مصنوعی، شربت و سوسپانسیون، سایر دارو، سایر کانی غیرفلزی به جز شیشه، آهن و فولاد پایه، فلزات گران‌بها، ریخته‌گری آهن و فولاد، وسایل خانگی، وسایل نقلیه موتوری و قطعات کاهش یافته که بیانگر تأثیرات عمیق رکود بر زنجیره تأمین مواد اولیه و اختلال در فرایندهای تولید بوده است. در مورد وسایل نقلیه موتوری و قطعات آن، به‌طور خاص تعطیلی ناشی از ناترازی انرژی، نبود حضور نیروی کار در زنجیره تولید و نداشتن قطعات، مهم‌ترین دلایل کاهش تولید بوده است. در حوزه مواد معدنی مانند کنسانتره، افزایش تولید در دو ماه دوم بیشتر ناشی از روند گذشته و ذخیره‌سازی برای زمستان با توجه به تأمین پایدار گاز بوده است. در مقابل، در بخش‌های مرتبط با صنایع پایین دستی مانند ورق، پروفیل و شمش، کاهش تولید به‌طور مستقیم تحت تأثیر قطعی‌های مکرر برق قرار داشته است.

از این‌رو بررسی آثار متقابل صنایع مختلف،^۱ برای درک واقعی بحران ضروری است. کاهش تولید در یک صنعت (مانند ورق فولادی)، می‌تواند تأثیر دومینووار بر سایر صنایع وابسته (مانند خودروسازی و لوازم خانگی) داشته باشد. این وابستگی متقابل نشان می‌دهد که تأثیر جنگ، بیشتر از آسیب‌های مستقیم بوده و به‌صورت غیرمستقیم زنجیره تولید را مختل کرده است. اختلال در تولید ورق، به‌کندی یا توقف خطوط مونتاژ در خودروسازی منجر شده و این امر به نوبه خود، تقاضا برای قطعات و مواد اولیه دیگر را کاهش می‌دهد. این پدیده که به‌عنوان «اثر زنجیره‌ای منفی»^۲ شناخته می‌شود، می‌تواند به گسترش رکود در سطح وسیع‌تری از اقتصاد منجر شود. در مقابل، افزایش تولید در فعالیتی مانند کنسانتره که بیشتر به علت ذخیره‌سازی برای فصل زمستان و پیش‌بینی کمبود انرژی صورت گرفته، نشان‌دهنده نوعی «رفتار پیش‌بینی‌گر ایبانه»^۳ در مواجهه با تهدیدات آینده (مانند کمبود انرژی در زمستان) است. این رویکرد، به‌عنوان نقطه قوت در مدیریت بحران قابل ارزیابی بوده و می‌تواند نقش مهمی در حفظ پایداری تولید در شرایط ناپایدار ایفا کند.

شایان ذکر است که دلایل کاهش تولید برای هر صنعت متفاوت است. مثلاً در خودروسازی، کاهش تولید بیشتر ناشی از اختلال در زنجیره تأمین نیروی کار و قطعات است. بر این اساس «سرمایه انسانی» و «تأمین مواد اولیه» دو نقطه آسیب‌پذیرتر در این بخش هستند. در حالی که عامل کلیدی در کاهش تولید صنایع معدنی و فلزی (ورق، پروفیل و شمش)، «قطعی‌های مکرر برق» است. این مسئله نشان‌دهنده وابستگی شدید صنایع سنگین به انرژی و نبود آمادگی زیرساخت‌های انرژی برای تأمین نیازهای پایدار در زمان بحران است.

به‌طور کلی آثار و پیامدهای اقتصادی کاهش تولید باید با دقت مورد توجه قرار گیرد. کاهش تولید در شش ماه اول ۱۴۰۴، می‌تواند به‌از دست دادن سهم بازار، کاهش درآمد و بیکاری موقت یا دائمی منجر شود. از طرف دیگر کاهش عرضه (تولید) در صنایع مختلف، می‌تواند به افزایش قیمت‌ها در بازار داخلی منجر شده و تورم را بیشتر کند. همچنین این گونه بحران‌ها، ریسک سرمایه‌گذاری در کشور را بالا می‌برند و ممکن است سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی را از ورود به بازار منصرف کنند. در نتیجه، کاهش تولید در صنایع مختلف، فقط یک عدد نیست، بلکه

1. Interconnectedness
2. Negative Chain Effect
3. Preventive Effects

نشان‌دهنده آسیب‌پذیری اقتصاد در برابر شوک‌های بیرونی است. این تحلیل به سیاست‌گذاران کمک می‌کند تا با شناسایی دقیق نقاط ضعف (مانند وابستگی به زنجیره‌های تأمین خارجی و زیرساخت‌های انرژی شکننده)، برای بحران‌های مشابه در آینده برنامه‌ریزی بهتری داشته باشند.

همچنین کاهش فروش در اقلام کنسانتره، لبنیات، محصولات نانوائی و شیرینی، سایر-غذایی و آشامیدنی، پلاستیک و لاستیک مصنوعی، سایر دارو، سایر کانی غیرفلزی به‌جز شیشه، آهن و فولاد پایه، فلزات گران‌بها، ریخته‌گری آهن و فولاد، وسایل خانگی، وسایل نقلیه موتوری و قطعات حکایت از کاهش قدرت خرید مصرف‌کنندگان، مشکلات در توزیع، لجستیک و کاهش تقاضا در بازار داخلی و خارجی دارد.

جدول ۵. رشد تولید در محصولات منتخب بخش صنعت و معدن منتهی به شش ماه اول سال ۱۴۰۴ - در صد [۵]

تغییرات	شش ماه اول ۱۴۰۴	شش ماه دوم ۱۴۰۳	شش ماه اول ۱۴۰۳	عنوان
۱۰.۴	۲.۱	-۷.۷	-۸.۴	گندله
-۲۰.۹	۴.۸	-۳.۷	۲۵.۷	کنسانتره
۴۴.۷	۱۲.۸	-۲۰.۹	-۳۱.۹	سایر-معدن
۹.۷	۱۵.۵	-۰.۳	۵.۸	روغنی‌ها
۵.۴	-۲.۷	-۱.۹	-۸.۱	لبنیات
-۳.۱	-۵.۳	-۳.۴	-۲.۲	محصولات نانوائی و شیرینی
-۲۵.۲	-۱۸.۴	۶.۰	۶.۸	سایر-غذایی و آشامیدنی
۲.۸	-۵.۷	۷.۴	-۸.۵	مواد شیمیایی اساسی
-۰.۷	-۴.۷	-۲۵.۹	-۴.۰	کودها و ترکیبات نیتروژن
-۱۶.۲	-۸.۱	۵.۸	۸.۱	پلاستیک و لاستیک مصنوعی
۷.۴	۶.۳	-۲.۶	-۱.۱	شوبنده‌ها و مواد آرایشی
۵۰.۰	۲۴.۴	-۶.۴	-۲۵.۶	سایر-شیمیایی به‌جز دارو
۲۹.۱	۹.۴	۱.۸	-۱۹.۷	قرص و کپسول
۱۹.۹	۱۵.۲	۰.۷	-۴.۷	فراورده‌های تزریقی
۱.۱	-۳.۳	-۱۰.۹	-۴.۴	شربت و سوسپانسیون
۲.۴	-۰.۵	-۲۴.۰	-۲.۹	سایر-دارو
۱.۴	۱.۸	-۸.۸	۰.۴	شیشه و فراورده‌های شیشه
-۲۴.۲	-۱۵.۱	-۰.۳	۹.۱	سایر کانی غیرفلزی به‌جز شیشه
-۱.۹	-۷.۱	-۴.۱	-۵.۲	آهن و فولاد پایه
-۱۱.۲	-۳.۵	-۴.۶	۷.۸	فلزات گران‌بها
-۲.۸	-۸.۵	-۰.۷	-۵.۷	ریخته‌گری آهن و فولاد
-۱.۴	۶.۷	۱۷.۵	۸.۲	سایر تجهیزات برقی
-۴۹.۵	-۵۱.۶	-۹.۰	-۲.۱	وسایل خانگی
۱۲.۳	-۱.۵	۰.۱	-۱۳.۸	وسایل نقلیه موتوری
۲.۸	-۹.۸	-۰.۹	-۱۲.۷	قطعات

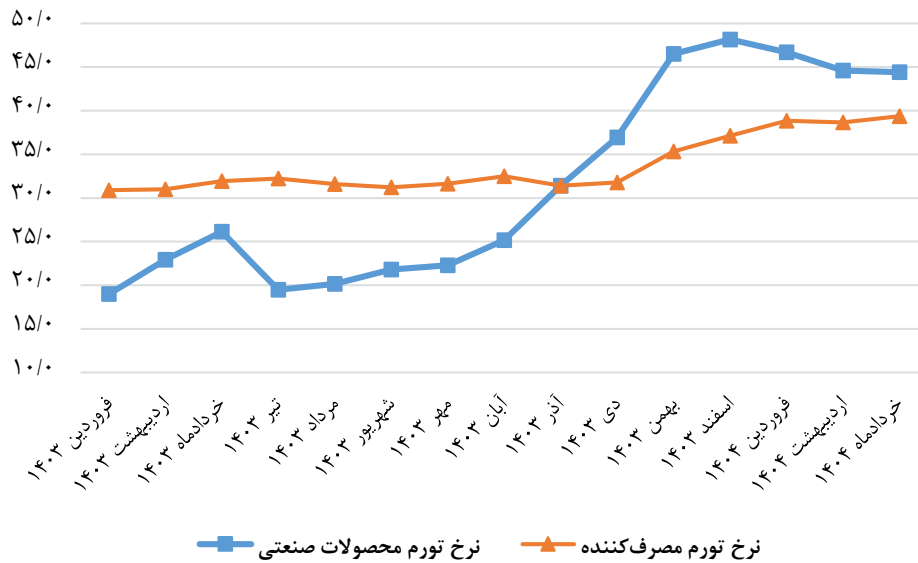
جدول ۶. رشد فروش در محصولات منتخب بخش صنعت و معدن منتهی به شش ماه اول سال ۱۴۰۴ - درصد [۵]

تغییرات	شش ماه اول ۱۴۰۴	شش ماه دوم ۱۴۰۳	شش ماه اول ۱۴۰۳	عنوان
۲.۰	۱۰.۶	-۸.۹	۸.۶	گندله
۳۳.۵	-۱۳.۶	-۲۵.۰	-۴۷.۱	کنسانتره
۳۶.۷	۸.۶	-۱۹.۲	-۲۸.۲	سایر-معدن
۹.۳	۱۳.۲	۳.۸	۳.۹	روغنی‌ها
۸.۰	-۱.۰	-۲.۵	-۹.۰	لبنیات
-۰.۶	-۲.۶	-۲.۵	-۲.۰	محصولات نانوایی و شیرینی
-۳۱.۸	-۲.۰	۲۷.۶	۲۹.۸	سایر-غذایی و آشامیدنی
۶.۱	۶.۲	۱۱.۶	۰.۱	مواد شیمیایی اساسی
۲۳.۹	۱۳.۱	-۱۴.۶	-۱۰.۸	کودها و ترکیبات نیتروژن
-۱۴.۴	-۶.۷	۷.۲	۷.۷	پلاستیک و لاستیک مصنوعی
۱۴.۲	۷.۰	-۲.۸	-۷.۲	شوینده‌ها و مواد آرایشی
۳۹.۱	۱۳.۷	-۸.۸	-۲۵.۴	سایر-شیمیایی به‌جز دارو
۲۱.۸	۷.۸	۱۰.۰	-۱۴.۰	قرص و کپسول
۲۵.۹	۱۷.۹	-۵.۷	-۸.۰	فرآورده‌های تزریقی
۱۰.۰	۹.۹	-۷.۵	-۰.۱	شربت و سوسپانسیون
-۵.۳	-۳.۴	-۲۰.۲	۱.۹	سایر-دارو
۱۸.۱	۸.۹	-۳.۴	-۹.۲	شیشه و فرآورده‌های شیشه
-۳۲.۹	-۳۴.۴	-۱۹.۵	-۱.۵	سایر کانی غیرفلزی به‌جز شیشه
-۳.۹	-۶.۶	-۰.۴	-۲.۶	آهن و فولاد پایه
۲.۹	-۶.۸	۰.۳	-۹.۷	فلزات گران‌بها
۳.۳	-۵.۳	۵.۳	-۸.۶	ریخته‌گری آهن و فولاد
۳۵.۴	۵۰.۰	۳۲.۴	۱۴.۶	سایر تجهیزات برقی
-۵۵.۴	-۵۲.۸	-۱.۰	۲.۷	وسایل خانگی
۷.۱	-۳.۱	-۶.۰	-۱۰.۲	وسایل نقلیه موتوری
۳.۸	-۶.۲	۰.۲	-۱۰.۰	قطعات

۵. قیمت‌ها و تورم در بخش صنعت

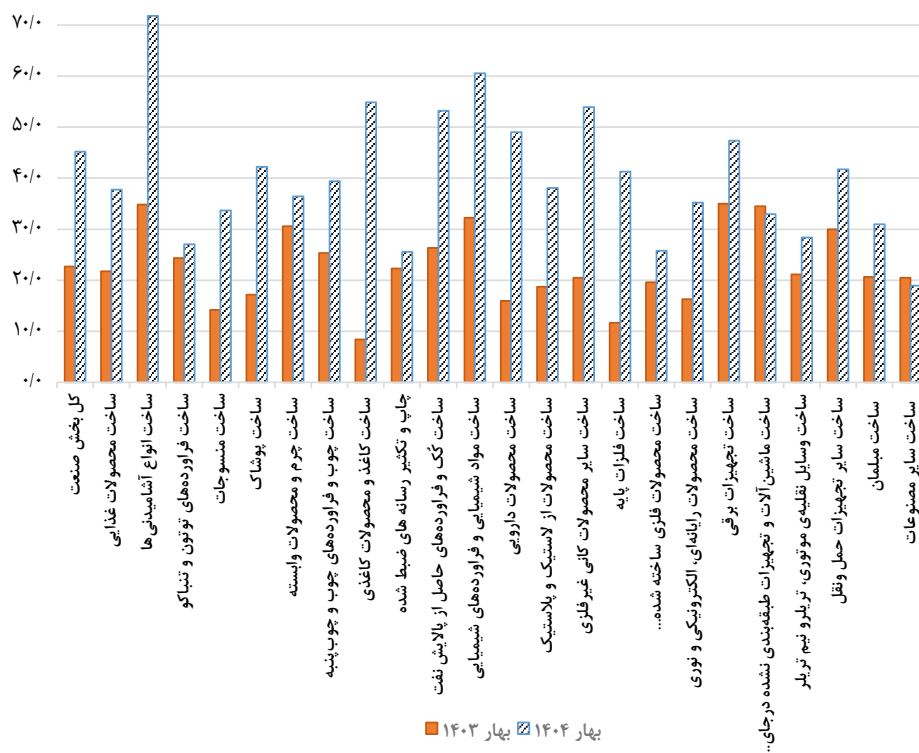
یکی از شاخصه‌هایی که همواره می‌توان از آن برای ارزیابی وضعیت بخش صنعت استفاده کرد، تحولات قیمت و تورم شاخص قیمت تولیدکننده محصولات صنعتی است. اهمیت این تحولات از این جهت است که اولاً، به‌طور معمول تورم تولیدکننده با یک وقفه به تورم محصولات مصرفی منتقل می‌شود، ثانیاً، مقایسه تورم بخش صنعت و زیربخش‌های مهم آن با سایر متغیرهای مهم این بخش، از جمله تولید و فروش می‌تواند به فهم تحولات عمده در این بخش کمک کند.

شکل ۵. نمودار مقایسه روند تورم نقطه به نقطه تولید کننده بخش صنعت با تورم شاخص قیمت مصرف کننده - درصد [۶]

در زمستان ۱۴۰۳ با افزایش شدید نرخ ارز و با توجه به وابستگی قابل توجه تولیدات صنعتی به واردات مواد اولیه و کالاهای واسطه‌ای (کانال تأثیرگذار نرخ ارز)، نرخ تورم در بخش صنعت با جهش قابل ملاحظه‌ای همراه بوده است. این در حالی است که از ابتدای سال ۱۴۰۴، با کاهش شتاب رشد نرخ ارز، نرخ تورم صنعت روند نزولی داشته است. در خردادماه ۱۴۰۴، نرخ تورم صنعت همچنان بالاتر از نرخ تورم مصرف کننده بوده و حاکی از انتقال فشارهای تورمی به مصرف کننده در ماه‌های آینده است.

شکل ۶. نمودار نرخ تورم نقطه به نقطه شاخص قیمت محصولات صنعتی در صنایع مختلف - درصد [۶]

مقایسه متوسط نرخ تورم تولیدکننده محصولات صنعتی بر حسب رشته‌فعالیت‌های مختلف (کدهای دورقمی ISIC) نشان می‌دهد که به جز «ساخت ماشین‌آلات و تجهیزات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر» و «ساخت سایر مصنوعات»، در سایر رشته‌فعالیت‌های صنعتی، متوسط نرخ تورم نقطه‌به‌نقطه تولیدکننده در سه‌ماه اول سال ۱۴۰۴ نسبت به مدت مشابه سال قبل افزایش یافته که با شاخص کلان تورم در سطح بخش نیز هم‌راستاست.

در این میان، نرخ تورم تولیدکننده در رشته‌فعالیت‌های «ساخت انواع آشامیدنی‌ها»، «ساخت کاغذ و محصولات کاغذی»، «ساخت کک و فراورده‌های حاصل از پالایش نفت»، «ساخت مواد شیمیایی و فراورده‌های شیمیایی»، «ساخت محصولات دارویی»، «ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی» و «ساخت تجهیزات برقی» در خردادماه ۱۴۰۴ از نرخ تورم کل صنعت بیشتر بوده است. این روند نشان‌دهنده فشارهای تورمی مضاعف در صنایع پایه و واسطه‌ای است که می‌تواند در ماه‌های آینده به تورم مصرف‌کننده منتقل شود و بر هزینه‌های نهایی خانوارها و بنگاه‌ها بیفزاید.

از آنجا که اطلاعات آمارهای به‌روز برای تابستان ۱۴۰۴ و در سطح زیربخش‌های صنعت توسط مرکز آمار هنوز منتشر نشده است، از داده‌های شرکت‌های بورسی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی به‌عنوان آمارهای جایگزین برای بررسی وضعیت قیمت‌ها در بخش صنعت در بازه زمانی منتهی به شش‌ماه اول سال ۱۴۰۴ و مقایسه آن با دوره‌های مشابه استفاده شده است. براساس اطلاعات جدول ۷، در شش‌ماه اول سال ۱۴۰۴، «صنایع غذایی و آشامیدنی»، «منسوجات»، «چوب و کاغذ»، «کک و پالایش»، «شیمیایی (به‌جز دارو)»، «دارو»، «لاستیک و پلاستیک»، «سایر کانی غیر فلزی»، «کاشی و سرامیک»، «سیمان»، «فلزات پایه» و «محصولات فلزی به‌جز ماشین‌آلات و تجهیزات» افزایش قیمت بیشتری در مقایسه با مدت زمان مشابه سال قبل داشته‌اند. افزایش قیمت در برخی صنایع (مانند چوب و کاغذ، غذایی و آشامیدنی و سیمان) نشان می‌دهد که فشارهای تورمی در این دوره بیشتر شده است. این افزایش قیمت‌ها می‌تواند دلایل متعددی داشته باشد:

افزایش هزینه‌های تولید: نوسانات نرخ ارز و اختلال در واردات مواد اولیه، قیمت تمام‌شده را برای تولیدکنندگان افزایش داده است؛
انتظارات تورمی: فضای عمومی ناشی از جنگ، انتظارات مردم و فعالان اقتصادی از تورم آینده را افزایش می‌دهد و به همین دلیل، برخی شرکت‌ها قیمت‌ها را پیشاپیش بالا می‌برند؛

تغییرات عرضه و تقاضا: در برخی بازارها، کاهش عرضه به دلیل مشکلات تولید، موجب افزایش قیمت شده است.

جدول ۷. رشد قیمت‌ها در شرکت‌های بورسی بخش صنعت و زیربخش‌های عمده آن منتهی به شش‌ماه اول سال ۱۴۰۴ - درصد [۵]

عنوان	شش‌ماه اول ۱۴۰۳	شش‌ماه دوم ۱۴۰۳	شش‌ماه اول ۱۴۰۴	تغییر شش‌ماه اول ۱۴۰۴ نسبت به شش‌ماه اول ۱۴۰۳
غذایی و آشامیدنی	۱۰.۸	۲۳.۱	۶۴.۳	۵۳.۵
منسوجات	۱۸.۴	۱۶.۰	۴۰.۸	۲۲.۴
چوب و کاغذ	۱.۶	۲۶.۲	۹۵.۰	۹۳.۳
کک و پالایش	۳۳.۸	۳۲.۳	۴۳.۶	۹.۸
شیمیایی (به‌جز دارو)	۲۷.۹	۳۹.۱	۵۴.۰	۲۶.۱
دارو	۱۹.۱	۲۹.۳	۳۷.۶	۱۸.۵
لاستیک و پلاستیک	۳۱.۳	۳۰.۱	۳۶.۵	۵.۲
سایر کانی غیر فلزی	۳۶.۵	۵۸.۱	۶۶.۱	۲۹.۶
کاشی و سرامیک	۳۰.۵	۳۳.۴	۶۰.۷	۳۰.۱
سیمان	۲۴.۱	۴۷.۴	۸۶.۲	۶۲.۱
فلزات پایه	۱۶.۱	۲۸.۲	۳۰.۹	۱۴.۹

عنوان	شش ماه اول ۱۴۰۳	شش ماه دوم ۱۴۰۳	شش ماه اول ۱۴۰۴	تغییر شش ماه اول ۱۴۰۴ نسبت به شش ماه اول ۱۴۰۳
محصولات فلزی به جز ماشین‌آلات و تجهیزات	۲۷.۳	۱۸.۴	۳۳.۳	۵.۹
تجهیزات برقی	۲۳.۱	۳.۷	۴.۸	-۱۸.۳
ماشین‌آلات و تجهیزات	۵۵.۹	۲۸.۵	۲۹.۹	-۲۶.۰
خودرو و قطعات	۳۳.۹	۲۸.۱	۳۳.۰	-۱.۰
شاخص صنعت	۲۴.۳	۲۸.۵	۴۲.۳	۱۸.۰

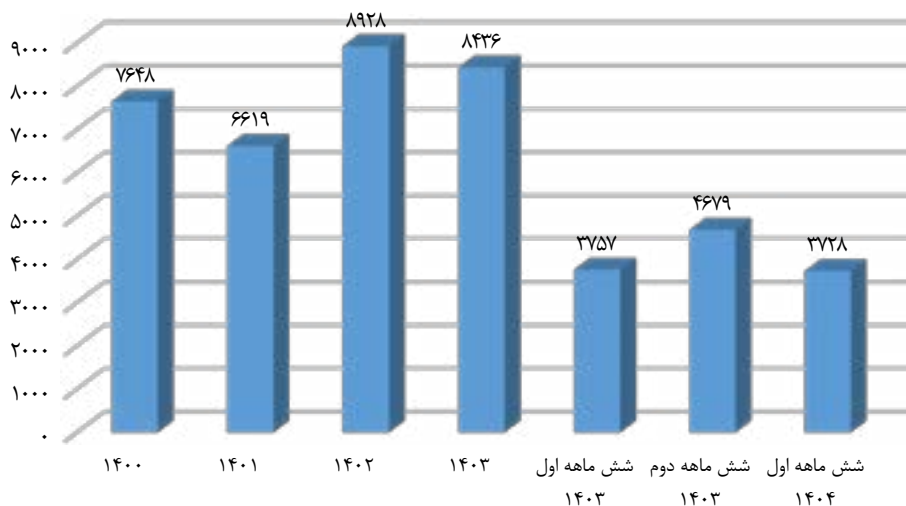
در مجموع می‌توان نکات کلیدی زیر را در خصوص روند قیمت‌ها در بخش صنعت تا تابستان ۱۴۰۴ بیان کرد:

- ۱ روند کلی نرخ تورم نقطه‌به‌نقطه محصولات صنعتی از آذرماه ۱۴۰۳، بالاتر از نرخ تورم مصرف‌کننده بوده است.
- ۲ مقایسه متوسط نرخ تورم تولیدکننده محصولات صنعتی برحسب رشته‌فعالیت‌های مختلف (کدهای دورقمی ISIC) نشان می‌دهد که به‌جز ساخت ماشین‌آلات و تجهیزات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر و ساخت سایر مصنوعات، در سایر رشته‌فعالیت‌های صنعتی، متوسط نرخ تورم نقطه‌به‌نقطه تولیدکننده در سه‌ماه اول سال ۱۴۰۴ نسبت به مدت مشابه سال قبل افزایش یافته که با شاخص کلان تورم در سطح بخش نیز هم‌راستا است.

۶. مجوزهای بهره‌برداری رشته‌فعالیت‌های صنعتی

یکی از شاخص‌هایی که پویایی بخش صنعت را نشان می‌دهد، وضعیت پروانه‌های بهره‌برداری بوده که میزان بهره‌برداری از واحدهای جدید صنعتی است. بررسی تعداد، اشتغال و سرمایه پروانه‌های بهره‌برداری طرح‌های صنعتی، اطلاعات مفیدی در خصوص وضعیت بخش صنعت دیدگاه پویایی ارائه می‌دهد. اطلاعات تعداد پروانه‌های گزارش شده توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت نشان می‌دهد که تعداد آنها در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ در مقایسه با مدت مشابه سال قبل و شش ماه دوم سال ۱۴۰۳ کاهش یافته که گویای روند رو به کاهش اعطای مجوزهای بهره‌برداری است (شکل ۷).

شکل ۷. نمودار تعداد مجوزهای بهره‌برداری [۷]

به منظور داشتن تصویری دقیق‌تر، می‌توان بررسی کرد که این مجوزها از نظر میزان اشتغال‌زایی و میزان سرمایه‌گذاری صورت گرفته چه وضعیتی دارند؟ بررسی نسبت اشتغال پروانه‌های بهره‌برداری به تعداد کل پروانه‌ها می‌تواند شاخصی از متوسط میزان اشتغال ایجاد شده به‌ازای هر مجوز باشد. بر این اساس، در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ به‌ازای هر پروانه بهره‌برداری ۵۰ اشتغال ایجاد شده، که این میزان در مقایسه با مدت مشابه سال قبل در حدود ۲۱ درصد افزایش داشته است (جدول ۸). بر این اساس در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ در مقایسه با شش ماه دوم سال ۱۴۰۳ میزان اشتغال به‌ازای هر مجوز بهره‌برداری ۱۴ درصد و تعداد مجوزها ۲۰ درصد و میزان اشتغال ۳۱ درصد کاهش داشته که این میزان گویای کاهش قابل توجه اشتغال حاصل از مجوز است.

جدول ۸. نسبت اشتغال مجوز به تعداد مجوز [۷]

عنوان	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۳	شش ماه اول ۱۴۰۳	شش ماه دوم ۱۴۰۳	شش ماه اول ۱۴۰۴	درصد تغییرات شش ماه اول ۱۴۰۴ نسبت به شش ماه اول ۱۴۰۳
کشاورزی، شکار و فعالیت‌های خدماتی وابسته	۱۰	۱۸	۶۶	۳۳	۷۷	۱۴	-۵۹
استخراج زغال‌سنگ و لینیت	۳۳	۲۵	۹	۱۲	۶	-	-
استخراج کانه‌های فلزی	۷۶	۱۵۸	۹۴	۱۲۶	۸۲	۱۲۰	-۵
استخراج سایر معادن	۱۰	۱۵	۱۲	۱۲	۱۳	۱۵	۲۶
محصولات غذایی و آشامیدنی‌ها	۳۸	۵۰	۶۹	۴۵	۸۷	۷۰	۵۶
محصولات از توتون و تنباکو	۱۲	۸۶	۴۹	۳۱	۷۱	۸۶	۱۷۶
ساخت منسوجات	۴۱	۴۸	۶۰	۵۱	۶۵	۵۷	۱۱
پوشاک و عمل آوردن پوست خز	۲۷	۴۱	۴۱	۴۵	۳۷	۴۲	-۸
دباغی، چرم، کیف، چمدان و کفش	۱۰	۲۳	۲۳	۱۸	۲۷	۲۸	۵۰
چوب و محصولات چوبی به‌جز میل	۲۸	۲۵	۵۱	۶۰	۴۳	۲۰	-۶۶
ساخت کاغذ و محصولات کاغذی	۲۵	۳۱	۳۰	۲۹	۳۰	۳۰	۱
انتشار و چاپ و تکثیر	۱۸	۳۲	۶۳	۷۴	۵۹	۳۶	-۵۲
کک و فراورده‌های حاصل از نفت	۲۲	۵۴	۱۱۱	۶۱	۱۵۵	۶۵	۷
ساخت مواد و محصولات شیمیایی	۳۳	۳۵	۳۶	۳۳	۳۹	۴۴	۳۴
محصولات از لاستیک و پلاستیک	۲۳	۲۷	۲۷	۲۸	۲۶	۲۸	۲
سایر محصولات کانی غیرفلزی	۲۱	۲۷	۳۴	۳۰	۳۸	۳۶	۲۱
ساخت فلزات اساسی	۷۲	۱۸۵	۱۳۳	۷۹	۱۸۴	۹۵	۲۰
محصولات فلزی فابریک	۲۵	۳۲	۲۹	۳۰	۲۹	۳۸	۲۸
ساخت ماشین‌آلات و تجهیزات	۳۴	۵۱	۴۹	۴۷	۵۱	۴۹	۴
ماشین‌آلات دفتری و حسابداری	۱۹	۴۰	۴۲	۴۶	۳۸	۲۸	۳۸-

عنوان	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۳	شش ماه اول ۱۴۰۳	شش ماه دوم ۱۴۰۳	شش ماه اول ۱۴۰۴	درصد تغییرات شش ماه اول ۱۴۰۴ نسبت به شش ماه اول ۱۴۰۳
ماشین‌آلات و دستگاه‌های برقی	۳۲	۶۲	۶۴	۵۲	۷۲	۷۰	۳۴
رادیو، تلویزیون و وسایل ارتباطی	۳۸	۳۴	۴۸	۵۲	۴۵	۴۲	-۱۹
ابزار پزشکی، اپتیکی، دقیق و ساعت	۲۰	۳۷	۳۵	۲۴	۴۲	۳۷	۵۲
وسایل نقلیه موتوری	۵۷	۱۳۷	۱۷۷	۱۲۷	۲۱۷	۱۹۴	۵۳
سایر تجهیزات حمل‌ونقل	۳۴	۴۲	۵۱	۶۱	۴۵	۳۱	-۴۹
مبلمان سایر مصنوعات	۲۵	۲۱	۲۳	۲۶	۲۰	۲۷	۱
بازیافت	۱۶	۱۹	۱۹	۱۹	۱۸	۱۹	-۳
تولید انرژی	۴۷	۱۰	۲۶	۲۶	-	۲۹	۱۲
جمع‌آوری، تصفیه و توزیع آب	۷	۲۳	۸۰	۱۳۵	۲۴	-	-
فعالیت‌های پشتیبانی و کمکی حمل‌ونقل؛ فعالیت‌های آژانس‌های مسافرتی	۲۲	۹	۸	۱۰	۷	۳۷	۲۸۹
کامپیوتر و فعالیت‌های مربوطه	۶	۵	۵	۵	۵	۵	-۷
سایر فعالیت‌های خدمات مهندسی	۱۶	۲۸	۲۸	۱۷	۳۶	۳۴	۱۰۳
فاضلاب، دفع زباله، بهداشت محیط و سایر فعالیت‌های مشابه	۱۵	۳۶	-	-	-	-	-
مجموع	۳۰	۴۵	۵۰	۴۱	۵۷	۵۰	۲۱

بررسی نسبت سرمایه مجوز به تعداد آنها (به قیمت ثابت)^۱ می‌تواند معیاری از میزان سرمایه‌گذاری در هر مجوز باشد. در واقع این شاخص بیانگر سرمایه‌ای برای اخذ مجوز تأسیس از وزارت صمت (صنعت، معدن و تجارت) بوده که بسته به نوع فعالیت و نوع مجوز مورد نظر، متفاوت است. بررسی این شاخص در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ نشان می‌دهد که میزان سرمایه (به قیمت‌های ثابت) به‌ازای هر واحد بهره‌برداری شده در آن سال در مقایسه با مدت مشابه سال قبل افزایش یافته است. این در حالی است که رشته‌فعالیت‌های «چوب و محصولات چوبی به‌جز مبل»، «رادیو، تلویزیون و وسایل ارتباطی»، «کک و فراورده‌های حاصل از نفت»، «دباغی، چرم، کیف، چمدان و کفش»، «استخراج کانه‌های فلزی»، «ابزار پزشکی، اپتیکی، دقیق و ساعت»، «ماشین‌آلات دفتری و حسابداری»، «بازیافت»، «کامپیوتر و فعالیت‌های مربوطه»، «محصولات فلزی فابریک»، «ساخت منسوجات» و «محصولات از لاستیک و پلاستیک» در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ رشد منفی داشته و نشان می‌دهد در این فعالیت‌ها سرمایه‌گذاری در هر مجوز کمتر از شش ماه اول سال قبل بوده است (جدول ۹). همچنین شکل ۸ بیانگر روند سرمایه مجوز به قیمت ثابت ۱۴۰۰ و به‌صورت ماهیانه است که افزایش قابل توجه سرمایه‌گذاری برای مجوز را در ماه‌های مهر و اسفند ۱۴۰۳ نشان می‌دهد.

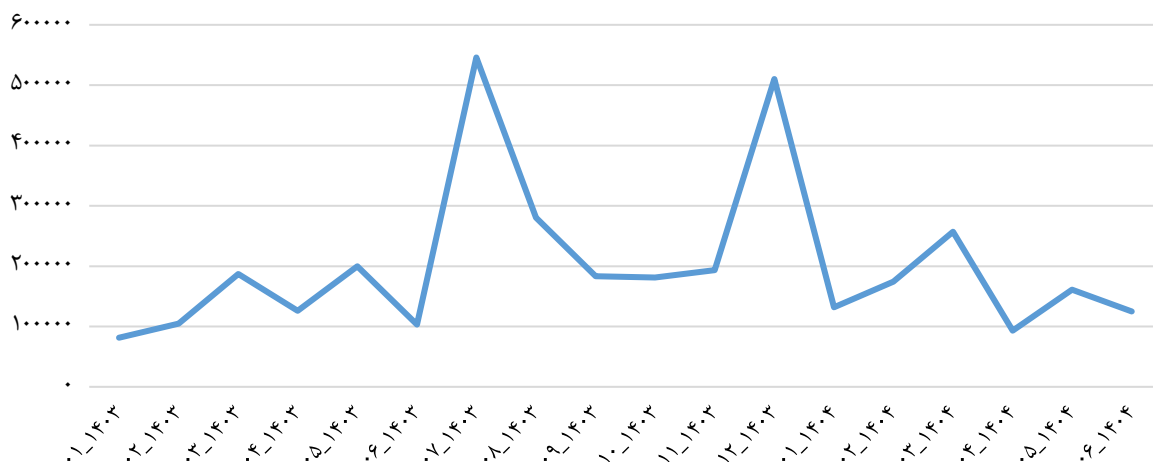
۱. گفتنی است که برای محاسبه به قیمت ثابت از شاخص ضمنی سرمایه‌گذاری محاسبه شده براساس اطلاعات حساب‌های ملی مرکز آمار استفاده شده است.

جدول ۹. نسبت سرمایه مجوز به تعداد مجوز - به قیمت ثابت ۱۴۰۰ - میلیارد ریال [۷]

عنوان	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۳	شش ماه اول ۱۴۰۳	شش ماه دوم ۱۴۰۳	شش ماه اول ۱۴۰۴	درصد تغییرات شش ماه اول ۱۴۰۴ نسبت به شش ماه اول ۱۴۰۳
کشاورزی، شکار و فعالیتهای خدماتی وابسته	۲۲	۴۹۲	۲۲۷	۱۰۶	۲۵۴	۸۵	-۲۰
استخراج زغال سنگ و لیبیت	۱۳۳	۱۴۳	۱۶۵	۲۶۸	۷۶	-	-
استخراج کانه‌های فلزی	۲۷۷۵	۵۳۸۸	۳۳۴۶	۳۰۶۵	۳۳۰۸	۱۴۸۴	-۵۲
استخراج سایر معادن	۱۰۳	۹۷	۸۷	۸۸	۸۶	۹۴	۷
محصولات غذایی و آشامیدنی‌ها	۱۵۹	۱۲۸	۲۰۵	۲۰۵	۲۰۳	۲۶۸	۳۱
محصولات از توتون و تنباکو	۳۲۳	۶۸۲	۲۸۶	۹۴	۵۰۵	۳۸۶	۳۰۹
ساخت منسوجات	۲۱۰	۲۰۲	۲۳۱	۲۴۸	۲۱۷	۲۰۷	-۱۷
پوشاک و عمل آوردن پوست خز	۲۵	۲۱۰	۵۳	۴۸	۵۵	۵۳	۱۰
دباغی، چرم، کیف، چمدان و کفش	۷۹	۸۶	۱۲۸	۲۳۲	۵۶	۱۱۱	-۵۲
چوب و محصولات چوبی به‌جز مبلمان	۹۳۵	۲۶۰	۲۷۷	۲۸۰	۲۷۳	۸۲	-۷۱
ساخت کاغذ و محصولات کاغذی	۲۴۲	۲۲۳	۱۵۱	۱۹۵	۱۲۰	۳۱۵	۶۲
انتشار و چاپ و تکثیر	۱۸۰	۲۵۲	۳۱۴	۲۲۷	۳۳۴	۱۳۳۶	۴۸۹
کک و فرآورده‌های حاصل از نفت	۳۵۷	۳۳۴	۱۷۳۹	۷۹۰	۲۴۶۸	۳۳۲	-۵۸
ساخت مواد و محصولات شیمیایی	۴۱۴	۱۶۷	۳۸۲	۱۳۶	۵۵۰	۲۸۳	۱۰۹
محصولات از لاستیک و پلاستیک	۱۳۷	۱۸۱	۱۲۵	۱۱۷	۱۲۹	۱۱۳	-۴
سایر محصولات کانی غیرفلزی	۲۳۰	۲۲۹	۲۸۷	۱۷۶	۳۷۴	۳۳۶	۹۱
ساخت فلزات اساسی	۱۲۴۸	۱۶۷۹	۱۸۰۷	۷۸۵	۲۶۶۳	۱۲۸۲	۶۳
محصولات فلزی فابریک	۱۴۹	۱۳۶	۱۶۸	۱۸۴	۱۵۶	۱۵۲	-۱۷
ساخت ماشین‌آلات و تجهیزات	۲۲۰	۱۹۰	۱۳۵	۱۲۶	۱۴۱	۱۶۹	۳۴
ماشین‌آلات دفتری و حسابداری	۳۲	۳۲	۶۸	۳۴	۱۰۶	۲۱	-۳۸
ماشین‌آلات و دستگاه‌های برقی	۹۱	۱۸۹	۱۷۸	۱۴۰	۲۰۱	۱۴۳	۲
راديو، تلویزیون و وسایل ارتباطی	۷۷	۱۰۹	۱۷۹	۲۱۱	۱۵۹	۷۱	-۶۶
ابزار پزشکی، اپتیکی، دقیق و ساعت	۱۰۹	۸۷	۱۰۴	۱۴۷	۷۹	۷۵	-۴۹
وسایل نقلیه موتوری	۲۴۴	۳۴۹	۳۱۱	۳۲۱	۳۰۲	۳۹۱	۲۲
سایر تجهیزات حمل‌ونقل	۱۳۸	۱۴۲	۱۲۸	۱۲۳	۱۲۷	۲۳۵	۹۱
مبلمان سایر مصنوعات	۱۰۲	۱۲۳	۶۶	۶۹	۶۴	۱۰۸	۵۶
بازیافت	۱۰۷	۱۳۳	۱۲۶	۱۷۵	۹۲	۱۰۹	-۳۸
تولید انرژی	۶۶۳۱	۷۰۷	۱۳۶	۱۴۶	-	۶۷۲	۳۶۰
جمع‌آوری، تصفیه و توزیع آب	۴۲۲	۱۱۸۱	۲۹۰۹	۲۵۹۶	۳۱۹۵	-	-
فعالیت‌های پشتیبانی و کمکی حمل‌ونقل؛ فعالیت‌های آژانس‌های مسافرتی	۲۰۱	۶۷	۲۰	۷	۲۲	۴۸	۵۷۵
کامپیوتر و فعالیت‌های مربوطه	۲۵۴	۱۵۲	۴۱۲	۳۱	۵۶۷	۲۵	-۲۰
سایر فعالیت‌های خدمات مهندسی	۵۲	۶۵	۵۱	۴۰	۵۷	۴۵	۱۳
فاضلاب، دفع زباله، بهداشت محیط و سایر فعالیت‌های مشابه	۳۶	۹	-	-	-	۰	-
مجموع	۲۶۸	۲۴۵	۳۲۷	۲۱۴	۴۰۳	۲۵۲	۱۸

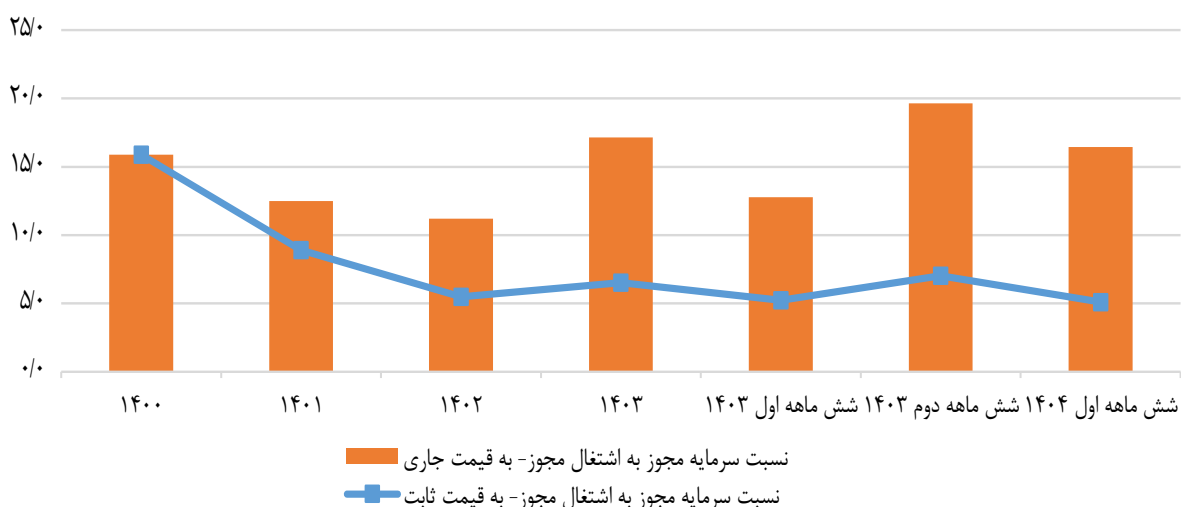
شکل ۸. نمودار سرمایه مجوز به قیمت ثابت ۱۴۰۰-میلیاردریال [۷]

یکی از شاخص‌های مهم در بررسی پروانه‌های بهره‌برداری، میزان سرمایه لازم به ازای هر نفر اشتغال ایجاد شده است. این شاخص نشان می‌دهد که در هر سال، به طور متوسط به ازای هر نفر اشتغال ایجاد شده چه میزان سرمایه گذاری صورت گرفته که به نوعی نشانگر سرمایه گذاری لازم برای ایجاد اشتغال صنعتی است. بررسی نسبت سرمایه مجوز به اشتغال مجوز در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ نشان می‌دهد که در این مدت برای ایجاد هر واحد شغل به قیمت ثابت ۱۴۰۰ برابر ۵,۱ میلیارد ریال سرمایه صرف شده، که این میزان در مقایسه با مدت مشابه سال قبل ۲,۳ درصد کاهش داشته است.

شکل ۹ نشان می‌دهد که در شش ماه اول سال ۱۴۰۴، به طور مشهودی سرمایه گذاری بیشتری برای ایجاد اشتغال در فعالیت‌های صنعتی در مقایسه با مدت مشابه سال قبل انجام شده است. اما این نسبت در مقایسه با شش ماه دوم سال ۱۴۰۳ کاهش داشته است.

شکل ۹. نمودار نسبت سرمایه مجوز به اشتغال مجوز کل صنعت- به قیمت جاری و ثابت ۱۳۹۰-میلیون ریال [۷]

جدول ۱۰. نسبت سرمایه مجوز به اشتغال مجوز - به قیمت ثابت ۱۴۰۰ - میلیارد ریال [۷]

عنوان	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۳	شش ماه اول ۱۴۰۳	شش ماه دوم ۱۴۰۳	شش ماه اول ۱۴۰۴	درصد تغییرات شش ماه اول ۱۴۰۴ نسبت به شش ماه اول ۱۴۰۳
کشاورزی، شکار و فعالیت‌های خدماتی وابسته	۲,۳	۲۶,۹	۳,۴	۳,۲	۳,۳	۶,۳	۹۵
استخراج زغال سنگ و لینیت	۴,۱	۵,۸	۱۸,۳	۲۲,۳	۱۲,۶	-	-
استخراج کانه‌های فلزی	۳۶,۷	۳۴,۱	۳۵,۷	۲۴,۳	۴۰,۳	۱۲,۴	-۴۹
استخراج سایر معادن	۱۰,۱	۶,۷	۷,۰	۷,۳	۶,۷	۶,۲	-۱۵
محصولات غذایی و آشامیدنی‌ها	۴,۲	۲,۵	۳,۰	۴,۶	۲,۳	۳,۸	-۱۶
محصولات از توتون و تنباکو	۲۶,۱	۸,۰	۵,۹	۳,۰	۷,۱	۴,۵	۴۸
ساخت منسوجات	۵,۱	۴,۲	۳,۹	۴,۸	۳,۳	۳,۶	-۲۵
پوشاک و عمل آوردن پوست خز	۰,۹	۵,۲	۱,۳	۱,۱	۱,۵	۱,۳	۲۰
دباغی، چرم، کیف، چمدان و کفش	۸,۰	۳,۸	۵,۵	۱۲,۶	۲,۱	۴,۰	-۶۸
چوب و محصولات چوبی به جز میل	۳۳,۲	۱۰,۳	۵,۴	۴,۷	۶,۳	۴,۱	-۱۳
ساخت کاغذ و محصولات کاغذی	۹,۸	۷,۲	۵,۱	۶,۶	۴,۰	۱۰,۶	۶۰
انتشار و چاپ و تکثیر	۹,۸	۸,۰	۵,۰	۳,۱	۵,۶	۳۷,۲	۱۱۱۷
کک و فراورده‌های حاصل از نفت	۱۶,۴	۶,۱	۱۵,۷	۱۳,۰	۱۶,۰	۵,۱	-۶۱
ساخت مواد و محصولات شیمیایی	۱۲,۵	۴,۷	۱۰,۵	۴,۲	۱۴,۰	۶,۵	۵۵
محصولات از لاستیک و پلاستیک	۵,۹	۶,۸	۴,۷	۴,۲	۵,۰	۴,۰	-۵
سایر محصولات کانی غیرفلزی	۱۰,۷	۸,۳	۸,۵	۵,۹	۹,۹	۹,۳	۵۸
ساخت فلزات اساسی	۱۷,۳	۹,۱	۱۳,۶	۹,۹	۱۴,۴	۱۳,۵	۳۶
محصولات فلزی فابریکی	۶,۱	۴,۳	۵,۷	۶,۲	۵,۴	۴,۰	-۳۵
ساخت ماشین‌آلات و تجهیزات	۶,۵	۳,۷	۲,۷	۲,۷	۲,۷	۳,۵	۲۹
ماشین‌آلات دفتری و حسابداری	۱,۷	۰,۸	۱,۶	۰,۷	۲,۸	۰,۷	۰
ماشین‌آلات و دستگاه‌های برقی	۲,۹	۳,۱	۲,۸	۲,۷	۲,۸	۲,۰	-۲۴
رادیو و تلویزیون و وسایل ارتباطی	۲,۰	۳,۲	۳,۸	۴,۱	۳,۵	۱,۷	-۵۸
ابزار پزشکی، اپتیکی، دقیق و ساعت	۵,۳	۲,۴	۳,۰	۶,۱	۱,۹	۲,۰	-۶۷
وسایل نقلیه موتوری	۴,۳	۲,۵	۱,۸	۲,۵	۱,۴	۲,۰	-۲۰
سایر تجهیزات حمل و نقل	۴,۰	۳,۴	۲,۵	۲,۰	۲,۹	۷,۵	۲۷۳
میلان سایر مصنوعات	۴,۱	۵,۹	۲,۹	۲,۶	۳,۲	۴,۱	۵۴
بازیافت	۶,۷	۶,۹	۶,۸	۹,۲	۵,۰	۵,۸	-۳۶
تولید انرژی	۱۴۱,۸	۷۰,۷	۵,۲	۵,۶	-	۲۳,۲	۳۱۲
جمع‌آوری، تصفیه و توزیع آب	۶۰,۳	۵۱,۹	۳۶,۶	۱۹,۲	۱۳۳,۱	-	-
فعالیت‌های پشتیبانی و کمکی حمل و نقل؛ فعالیت‌های آژانس‌های مسافرتی	۹,۴	۷,۵	۲,۵	۰,۸	۳,۰	۱,۳	۷۳
کامپیوتر و فعالیت‌های مربوطه	۴۴,۰	۳۱,۹	۸۴,۱	۵,۹	۱۱۹,۷	۵,۱	-۱۴
سایر فعالیت‌های خدمات مهندسی	۳,۳	۲,۳	۱,۸	۲,۴	۱,۶	۱,۳	-۴۴
فاضلاب، دفع زباله، بهداشت محیط و سایر فعالیت‌های مشابه	۲,۵	۰,۲	-	-	-	-	-
مجموع	۸,۹	۵,۵	۶,۵	۵,۲	۷,۰	۵,۱	-۲

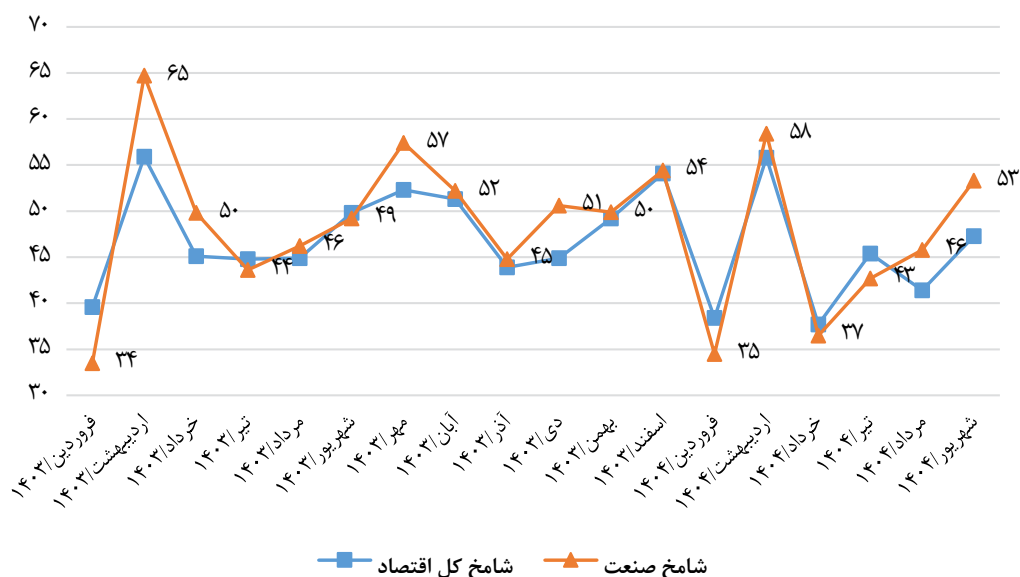
در جمع‌بندی مطالب این بخش می‌توان گفت:

- ۱ تعداد پروانه‌های بهره‌برداری در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ در مقایسه با مدت مشابه سال قبل و شش ماه دوم سال ۱۴۰۳ کاهش یافته که گویای روند رو به کاهش اعطای مجوزهای بهره‌برداری است. بنابراین نسبت سرمایه به تعداد مجوزها، با توجه به افزایش سرمایه مجوز به قیمت ثابت در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ در مقایسه با مدت مشابه سال قبل افزایش یافته است.
- ۲ در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ در مقایسه با مدت مشابه سال قبل به‌طور مشهودی سرمایه‌گذاری جاری برای ایجاد اشتغال در فعالیت‌های صنعتی افزایش یافته است. در واقع به‌طور متوسط هر کارگر صنعتی با میزان سرمایه بیشتری در بخش صنعت فعالیت می‌کند.

۷. وضعیت شاخص شامخ در بخش صنعت

یکی از شاخص‌هایی که نشانگر وضعیت کسب و کار و به‌طور مشخص، نگرش فعالین این بخش نسبت به آینده صنعت است، شاخص مدیران خرید^۱ (شامخ) است. بررسی وضعیت شاخص مدیران خرید (تعدیل فصلی نشده) برای کل اقتصاد ایران نشان می‌دهد که این شاخص در خردادماه سال ۱۴۰۴ به عدد ۳۷,۷ واحد رسیده که یکی از پایین‌ترین مقادیر ثبت شده از فروردین‌ماه ۱۳۹۹ تاکنون است. عددی که نشان‌دهنده تشدید رکود در فضای کسب و کار کشور در خردادماه همزمان با شروع جنگ تحمیلی ۱۲ روزه است. این در حالی است که شاخص در تیرماه با کمی بهبود به ۴۵,۴ واحد و در شهریورماه به ۴۷,۳ واحد رسیده است.

شکل ۱۰. نمودار روند شاخص شامخ کل اقتصادی فروردین‌ماه ۱۴۰۳ تا شهریورماه ۱۴۰۴ [۸]

۱. شامخ (PMI)، شاخص ارزیابی مدیران خرید بوده و نمایانگر وضعیت رونق و رکود در بخش‌های مختلف کسب و کارهاست که توسط اتاق بازرگانی هر ماه منتشر می‌شود. اعداد بالاتر از ۵۰ برای این شاخص به مفهوم پیش‌بینی مدیران از وضعیت رونق کسب و کارها و اعداد کمتر ۵۰، وضعیت رکودی کسب و کارها را نشان می‌دهد.

بررسی وضعیت شاخص شامخ برای بخش صنعت از فروردین ماه ۱۴۰۴ تا شهریور ماه همین سال، از بهبود روند آن در تابستان در مقایسه با بهار خبر می‌دهد. این در حالیست که این شاخص در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ نسبت به متوسط سال قبل کاهش یافته است. کاهش همزمان بیشتر مؤلفه‌های ذیل آن‌ها مانند مقدار تولید محصولات، میزان سفارشات جدید مشتریان، سرعت انجام و تحویل سفارش، موجودی مواد اولیه خریداری شده، میزان استخدام و به کارگیری نیروی انسانی و... وضعیت نامناسبی را پیش روی کل اقتصاد ترسیم می‌کند، و نگرانی‌ها نسبت به روند یاد شده و انتظاراتی که فعالان اقتصادی دارند را افزایش داده است. قطعی انرژی و آب واحدهای اقتصادی و تجاری، تحمیل جنگ تحمیلی ۱۲ روزه، نبود اطمینان شکل گرفته برای صاحبان کسب و کار، سخت‌گیری تعهدات ارزی و مانند آن، متوسط این شاخص را کاهش داده است.

نتایج شاخص شامخ نشان می‌دهد که علاوه بر مشکلات موجود در دو سوی عرضه و تقاضا، فضای کلی صنعت و اقتصاد نیز با نبود اطمینان فزاینده‌ای مواجه است؛ که باعث کاهش انگیزه سرمایه‌گذاری و افزایش تردید در میان تولیدکنندگان و صادرکنندگان و افزایش تعدیل نیروی انسانی موجود در واحدهای اقتصادی شده‌اند.

جدول ۱۱. شامخ صنعت - متوسط شاخص مدیران خرید شش ماه اول ۱۴۰۳ تا شش ماه اول ۱۴۰۴ [۸]

متوسط شش ماه اول ۱۴۰۴	شهریور ۱۴۰۴	مرداد ۱۴۰۴	تیر ۱۴۰۴	خرداد ۱۴۰۴	اردیبهشت ۱۴۰۴	فروردین ۱۴۰۴	متوسط شش ماه دوم ۱۴۰۳	متوسط شش ماه اول ۱۴۰۳	
۴۵،۲	۵۳،۳	۴۵،۸	۴۲،۷	۳۶،۵	۵۸،۴	۳۴،۵	۵۱،۶	۴۷،۸	شامخ کل صنعت
۴۳،۸	۵۷،۶	۴۳،۷	۴۱،۸	۳۱،۳	۶۳،۵	۲۴،۹	۵۲،۲	۴۵،۹	مقدار تولید محصولات
۴۳،۵	۵۴،۶	۴۳،۷	۳۹،۸	۳۴	۶۱،۲	۲۷،۴	۵۲،۵	۴۵،۹	میزان سفارشات جدید مشتریان
۵۰،۶	۵۸،۳	۴۹،۸	۵۰،۷	۴۳،۴	۵۷،۹	۴۳،۵	۵۵،۷	۵۱،۹	سرعت انجام و تحویل سفارش
۴۳،۳	۴۴،۳	۴۶،۳	۴۱،۱	۳۴،۶	۵۰،۷	۴۳	۴۶،۵	۴۶،۰	موجودی مواد اولیه خریداری شده
۴۶،۴	۴۶،۵	۴۸	۴۲،۸	۴۲،۸	۵۱،۹	۴۶،۳	۴۹،۰	۵۱،۱	میزان استخدام و به کارگیری نیروی انسانی
۷۸،۳	۸۶،۱	۸۱،۶	۷۵،۷	۷۷،۶	۷۴،۵	۷۴،۳	۸۵،۲	۷۰،۲	قیمت خرید مواد اولیه
۵۲،۴	۴۹	۵۱،۱	۵۲،۷	۵۳،۸	۵۵،۲	۵۲،۸	۴۷،۲	۴۹،۲	موجودی محصول نهایی در انبار
۴۵،۸	۵۰،۲	۴۷،۴	۴۲،۵	۴۲	۵۱	۴۱،۵	۴۸،۰	۴۷،۱	میزان صادرات کالا
۵۹،۱	۶۴	۵۶،۷	۵۱،۹	۵۸،۴	۵۹،۳	۶۴،۴	۶۴،۵	۵۶،۸	قیمت محصولات تولید شده
۴۵،۹	۵۳،۶	۴۵،۹	۴۴،۴	۴۱،۸	۶۲،۷	۲۶،۹	۵۴،۶	۴۸،۳	مصرف حامل‌های انرژی
۴۱،۴	۵۳،۳	۴۳	۳۷	۲۹	۶۳،۶	۲۲،۶	۵۲،۱	۴۳،۲	میزان فروش محصولات
۵۸،۰	۵۳	۵۶،۴	۵۱،۱	۵۴،۲	۵۶،۵	۷۶،۶	۵۵،۸	۶۷،۰	انتظارات تولید در ماه آینده

بررسی وضعیت شاخص شامخ بر اساس مؤلفه‌های تشکیل دهنده آن نشان می‌دهد که کدام یک از مشکلات تأثیر منفی بیشتری بر شاخص دارند؟ بر این اساس، شاخص اکثر زیربخش‌های صنعت در شش ماه اول ۱۴۰۴ از نظر موجودی مواد اولیه خریداری شده (۴۳،۳) و میزان استخدام و به کارگیری نیروی انسانی (۴۶،۴) در وضعیت نامناسبی هستند. قطعی‌های گسترده برق و کمبود و قطعی‌های مکرر

آب، چالشی جدی برای فعالیت واحدهای صنعتی ایجاد کرده است. علاوه بر این، یکی از موانع اصلی پیش‌روی کسب و کارها، کاهش تقاضا و افت سفارش‌های جدید است. موضوعی که عمده‌تأ ناشی از کاهش قدرت خرید مشتریان و ناپایداری بازار است. به گفته فعالان اقتصادی، کارخانه‌های پروژه‌محور به علت نبود سفارش‌های جدید در ماه‌های آینده با کاهش سرمایه‌گذاری مواجه خواهند شد و در حال حاضر نیز تنها به تکمیل سفارش‌های قبلی مشغول هستند. ادامه این روند، می‌تواند فرایند توسعه و رشد این صنایع را با کندی و رکود قابل توجهی مواجه کند. کمبود نقدینگی که ناشی از کاهش فروش، انجام ندادن به موقع تعهدات مالی از سوی مشتریان و محدودیت دسترسی به تسهیلات بانکی است، یکی از مهم‌ترین مشکلات کسب و کارها بوده که فعالیت روزمره و سرمایه‌گذاری‌های آینده آن‌ها را مختل کرده است. همچنین مشکلات بانکی ناشی از هک چند بانک کشور و برگشت خوردن چک‌ها، تأمین مالی کسب و کارها را با چالش مواجه کرده است. کمبود جدی نیروی انسانی، کمبود مواد اولیه، افزایش قیمت مواد اولیه، نوسانات شدید و عدم ثبات نرخ ارز، تأخیر در تخصیص ارز و ترخیص نشدن به موقع مواد وارداتی، زنجیره تأمین را به شدت مختل کرده است.

بررسی شاخص مدیران خرید (شامخ) زیربخش‌های صنعت در جدول ۱۲ نشان می‌دهد که تقریباً تمامی زیربخش‌های صنعت در خردادماه ۱۴۰۴ از عدد بسیار پایینی برخوردار بوده‌اند. در این بین صنایع پوشاک و چرم، صنایع نساجی، صنایع شیمیایی، صنایع فلزی و کانی غیرفلزی، صنایع فراورده‌های نفت و گاز و سایر صنایع در تیرماه سال ۱۴۰۴ نیز وضعیت نامناسبی داشته‌اند. در حالی که وضعیت شامخ زیربخش‌های صنعت در شهر یورماه اندکی بهتر شده است.

جدول ۱۲. متوسط شاخص مدیران خرید زیربخش‌های صنعت شش ماه اول ۱۴۰۳ تا شش ماه اول ۱۴۰۴ [۸]

متوسط شش ماه اول ۱۴۰۴	شهریور ۱۴۰۴	مرداد ۱۴۰۴	تیر ۱۴۰۴	خرداد ۱۴۰۴	اردیبهشت ۱۴۰۴	فروردین ۱۴۰۴	متوسط شش ماه دوم ۱۴۰۳	متوسط شش ماه اول ۱۴۰۳	
۴۹,۲	۵۷	۴۸,۸	۵۰,۴	۴۰,۱	۵۶,۶	۴۲,۲	۵۲,۹	۵۳,۰	صنایع غذایی
۴۴,۴	۵۸,۹	۴۹,۳	۲۸,۳	۳۲,۵	۷۰,۹	۲۶,۶	۵۷,۶	۳۶,۸	صنایع نساجی
۳۶,۱	۴۸,۸	۵۰	۲۷,۲	۲۱,۷	۴۹,۵	۱۹,۴	۴۷,۹	۴۷,۴	پوشاک و چرم
۴۹,۰	۵۸,۳	۵۳,۳	۵۵,۲	۳۶	۴۹,۶	۴۱,۴	۵۶,۷	۴۸,۶	چوب، کاغذ و مبلمان
۴۲,۸	۴۶,۵	۴۶,۸	۴۲,۵	۳۹,۶	۵۵,۷	۲۵,۹	۴۸,۸	۴۷,۴	صنایع فراورده‌های نفت و گاز
۴۴,۸	۵۲,۹	۴۷,۶	۴۶,۲	۳۱,۴	۵۷,۳	۳۳,۱	۵۰,۸	۵۰,۳	صنایع شیمیایی
۴۸,۵	۵۹,۸	۵۲,۵	۴۲,۵	۴۰,۲	۶۰,۶	۳۵,۳	۵۴,۸	۵۲,۳	صنایع لاستیک و پلاستیک
۴۸,۹	۶۳,۱	۴۵,۹	۳۹	۵۳	۶۰,۷	۳۱,۶	۵۱,۸	۵۳,۶	صنایع کانی غیرفلزی
۴۰,۸	۴۵,۱	۳۵,۸	۳۴,۸	۳۴,۶	۵۸,۳	۳۶,۳	۴۷,۸	۴۹,۰	صنایع فلزی
۴۶,۶	۵۳	۴۷,۸	۴۸,۱	۳۷,۱	۶۵,۹	۲۷,۵	۵۳,۲	۴۹,۱	ماشین‌سازی و لوازم خانگی
۳۹,۴	۴۷,۷	۳۹,۸	۳۶,۹	۲۴,۶	۵۷,۲	۳۰,۱	۵۱,۲	۴۸,۹	وسایل نقلیه و قطعات وابسته
۴۷,۷	۴۸,۲	۵۸,۸	۴۴,۶	۳۶,۵	۶۰,۵	۳۷,۵	۴۶,۹	۳۷,۶	سایر صنایع

جمع‌بندی این بخش نشان می‌دهد که میزان شامخ در بخش‌های مختلف صنعتی در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ نسبت به متوسط سال قبل از آن وضعیت نامناسبی را داشته است. این وضعیت، نشانگر بدبینی بیشتر فعالان صنعتی نسبت به چشم‌انداز فعالیت اقتصادی است.

۸. اشتغال در بخش صنعت

بررسی میزان مشارکت اقتصادی (میزان فعالیت) جمعیت پانزده ساله و بیشتر براساس داده‌ها و اطلاعات مرکز آمار نشان می‌دهد که در تابستان ۱۴۰۴، ۴۰٫۸ درصد جمعیت در سن کار (پانزده ساله و بیشتر) از نظر اقتصادی فعال بوده‌اند؛ یعنی در گروه شاغلان یا بیکاران قرار گرفته‌اند. بررسی روند تغییرات میزان مشارکت اقتصادی کل کشور نشان می‌دهد که این شاخص، نسبت به فصل مشابه در سال قبل (تابستان ۱۴۰۳)، ۰٫۹ درصد کاهش یافته است. بررسی نسبت اشتغال جمعیت پانزده ساله و بیشتر بیانگر آن است که ۳۳٫۰ درصد از جمعیت در سن کار (پانزده ساله و بیشتر)، در بخش صنعت شاغل بوده‌اند. در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ بالغ بر ۱۶۴۲۳ هزار نفر در بخش صنعت شاغل بوده‌اند که در مقایسه با شش ماه اول سال قبل تعداد شاغلان این بخش حدود ۱۲۰ هزار نفر کاهش داشته است. در حالی که مجموع اشتغال در بخش صنعت در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ نسبت به مدت مشابه سال قبل کاهش ۰٫۷ درصدی داشته است.

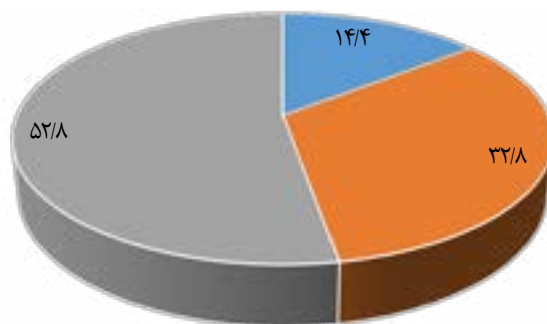
جدول ۱۳. شاخص‌های عمده بازار کار و تغییرات آن به تفکیک جنس، نقاط شهری و روستایی در بهار و تابستان سال ۱۴۰۴ نسبت به مدت مشابه سال ۱۴۰۳ - تعداد هزار نفر - میزان، سهم و نسبت: درصد [۹]

تغییرات	تابستان ۱۴۰۳	تابستان ۱۴۰۴	تغییرات	بهار ۱۴۰۳	بهار ۱۴۰۴	تغییرات	نیروی کار
۸۰٫۵	۶۵۲۴۲	۶۶۰۴۶	۷۹۵	۶۵۰۴۸	۶۵۸۴۳	تعداد	جمعیت پانزده ساله و بیشتر
-۰٫۹	۴۱٫۷	۴۰٫۸	۰	۴۱٫۲	۴۱٫۲	میزان	مشارکت اقتصادی جمعیت پانزده ساله و بیشتر
-۲۳۷	۲۷۱۷۵	۲۶۹۳۹	۲۸۴	۲۶۸۲۰	۲۷۱۰۴	تعداد	
۱۰۴۲	۳۸۰۶۶	۳۹۱۰۸	۵۱۱	۳۸۲۲۸	۳۸۷۳۹	تعداد	جمعیت غیرفعال پانزده ساله و بیشتر
-۰٫۷	۳۸٫۵	۳۷٫۸	۰٫۲	۳۸	۳۸٫۲	نسبت	اشتغال جمعیت پانزده ساله و بیشتر
-۱۷۱	۲۵۱۲۹	۲۴۹۵۸	۳۷۷	۲۴۷۴۶	۲۵۱۲۳	تعداد	
-۰٫۱	۷٫۵	۷٫۴	-۰٫۴	۷٫۷	۷٫۳	میزان	بیکاری جمعیت پانزده ساله و بیشتر
-۶۶	۲۰۴۶	۱۹۸۰	-۹۳	۲۰۷۵	۱۹۸۱	تعداد	
-۰٫۳	۱۴٫۵	۱۴٫۲	۰٫۱	۱۴٫۵	۱۴٫۶	سهم	اشتغال در بخش کشاورزی
-۹۹	۳۶۵۳	۳۵۵۴	۶۱	۳۵۹۵	۳۶۵۷	تعداد	
-۰٫۷	۳۳٫۳	۳۲٫۶	۰	۳۳	۳۳	سهم	اشتغال در بخش صنعت
-۲۳۰	۸۳۶۹	۸۱۳۹	۱۱۱	۸۱۷۳	۸۲۸۴	تعداد	
۱	۵۲٫۱	۵۳٫۱	۰	۵۲٫۴	۵۲٫۴	سهم	اشتغال در بخش خدمات
۱۶۳	۱۳۰۸۹	۱۳۲۵۲	۲۱۱	۱۲۹۶۱	۱۳۱۷۳	تعداد	

در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ بررسی سهم اشتغال در بخش‌های عمده فعالیت اقتصادی نشان می‌دهد که بخش خدمات با ۵۲٫۸ درصد بیشترین سهم اشتغال را به خود اختصاص داده است. در مراتب بعدی، بخش‌های صنعت با ۳۳٫۸ درصد و کشاورزی با ۱۴٫۴ درصد قرار دارند. توزیع نسبی شاغلان پانزده ساله و بیشتر نشان می‌دهد که با توجه به اینکه عمده شاغلان در بخش خدمات جذب شده‌اند، به نظر می‌رسد که پتانسیل اشتغال‌زایی این بخش عمدتاً بالفعل شده است. سهم عمده این مشاغل کارکنان مستقلی هستند که اشتغال غیررسمی و ناپایداری دارند، در حالی که بخش صنعت در صورت اتخاذ سیاست‌های مناسب می‌تواند یکی از بخش‌هایی باشد که در سال‌های آینده قابلیت جذب نیروی کار جدید را داشته باشد. این موضوع مشروط به این است که بتواند اولاً، رشد اقتصادی در بخش صنعت، کیفیت مناسب (میزان رشد

بالا و در عین حال رشد مداوم و با ثبات) داشته باشد و ثانیاً، ساختار صنعت نیز بر بخش‌هایی متمرکز باشد که پتانسیل اشتغال‌زایی بالاتری دارند. این موضوع می‌تواند یکی از مبنای سیاست‌گذاری صنعتی در کشور طی سال‌های آینده باشد.

شکل ۱۱. نمودار توزیع نسبی شاغلان بانزده ساله و بیشتر بر حسب سه بخش عمده فعالیت‌های اقتصادی - درصد [۹]

■ خدمات ■ صنعت ■ کشاورزی

۹. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

گزارش حاضر با هدف رصد شاخصه‌های مهم بخش صنعت به صورت دوره‌ای تهیه شده است. بررسی شاخصه‌های مهم بخش صنعت تا شش ماه اول ۱۴۰۴ نشان می‌دهد:

به‌رغم روند رو به رشد ارزش افزوده بخش صنعت از سال ۱۴۰۰ به بعد، در سال ۱۴۰۲، نه ماه سال ۱۴۰۳ و سه ماه اول ۱۴۰۴ شاهد کاهش مستمر رشد صنعتی و کاهش سرعت رشد آن هستیم که این موضوع بیانگر خطر ورود بخش صنعت به یک دوران رکود بوده و این وضعیت در شاخص تولید صنعتی نیز قابل ملاحظه است.

رشد ارزش افزوده بخش صنعت در بهار ۱۴۰۴، به‌رغم عملکرد مناسب در سال ۱۴۰۳، از رشد اقتصاد ایران و حتی از رشد اقتصادی بدون نفت نیز کم‌تر بوده که این میزان نشان می‌دهد بخش صنعت در بهار ۱۴۰۴ در وضعیت رکود قرار داشته و اگر سیاست‌های مناسبی برای آن اتخاذ نشود، این وضعیت می‌تواند تشدید شود.

سهم بخش صنعت از کل اقتصاد در بهار ۱۴۰۴ مجدداً کاهش یافته است. همچنین، از دست دادن سهم این بخش از کل اقتصاد نشان می‌دهد این بخش در سال‌های اخیر با موانع مختلفی روبه‌رو است که باعث شده فعالیت‌های صنعتی که اهمیتی راهبردی برای اقتصاد کشور دارند، در رقابت با سایر بخش‌های اقتصادی رشد کمتری داشته باشند. به نظر می‌رسد که این وضعیت در تابستان سال ۱۴۰۴ بدتر شده است. رکود در بخش صنعت در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ به صورت رشد منفی تولید و فروش در شرکت‌های صنعتی بررسی نمایان شده است. همچنین، با توجه به اینکه کاهش تولید در مقایسه با فروش شدیدتر شده، به نظر می‌رسد که الگوی رکود بخش صنعت بیشتر مطابق با رکود عرضه است.

رکود در بخش صنعت در شش ماه اول سال ۱۴۰۴، در کاهش «تولید صنایع چوب و کاغذ»، «تولید ماشین‌آلات و تجهیزات»، «تجهیزات برقی»، «محصولات فلزی به‌جز ماشین‌آلات و تجهیزات»، «تولید غذایی و آشامیدنی»، «فلزات پایه»، «شیمیایی (به‌جز دارو)»، «خودرو و قطعات»، «سیمان»، «سایر کانی غیر فلزی»، «لاستیک و پلاستیک»، «تولید منسوجات» و «تولید کک و پالایش» نمایان شده و به نظر

می‌رسد با ادامه وضعیت جاری در ماه‌های آینده رکود در این بخش فراگیرتر شود. جنگ و نبود فضای قطعیت، موجب اختلال در زنجیره تأمین (واردات مواد اولیه و قطعات یدکی) و همچنین تردد و حمل‌ونقل کالاها شد. این اختلالات، فرایندهای تولید را کند یا متوقف کرد. شایان ذکر است که دلایل کاهش تولید برای هر صنعت متفاوت است. مثلاً خودروسازی، کاهش تولید در این صنعت، بیشتر ناشی از اختلال در زنجیره تأمین نیروی کار و قطعات است. این موضوع نشان می‌دهد که «سرمایه انسانی» و «تأمین مواد اولیه» دو نقطه آسیب‌پذیرتر در این بخش هستند. در حالی که عامل کلیدی در کاهش تولید صنایع معدنی و فلزی (ورق، پروفیل و شمش)، «قطعی‌های مکرر برق» است. این مسئله نشان‌دهنده وابستگی شدید صنایع سنگین به انرژی و عدم آمادگی زیرساخت‌های انرژی برای تأمین نیازهای پایدار در زمان بحران است. در کنار افت تولید، وضعیت فروش نیز از چالش‌های این دوره حکایت دارد. هرچند کاهش رشد فروش شرکت‌های بورسی در مقایسه با تولید از شدت کمتری برخوردار بوده، اما این امر می‌تواند نشان‌دهنده افزایش موجودی انبارها، کاهش تقاضای مؤثر یا اختلال در زنجیره تأمین باشد. در زمستان ۱۴۰۳ با افزایش شدید نرخ ارز و با توجه به وابستگی قابل توجه تولید صنعتی به واردات مواد اولیه و کالاهای واسطه‌ای (کانال تأثیرگذار نرخ ارز)، نرخ تورم در بخش صنعت با جهش قابل ملاحظه‌ای همراه بوده است. این در حالی است که از ابتدای سال ۱۴۰۴، با کاهش شتاب رشد نرخ ارز، نرخ تورم صنعت نیز روند نزولی داشته است. در خردادماه ۱۴۰۴، نرخ تورم صنعت همچنان بالاتر از نرخ تورم مصرف‌کننده بوده و حاکی از انتقال فشارهای تورمی به مصرف‌کننده در ماه‌های آینده است.

مقایسه متوسط نرخ تورم تولیدکننده محصولات صنعتی بر حسب رشته‌فعالیت‌های مختلف (کدهای دورقمی ISIC) نشان می‌دهد که به جز ساخت ماشین‌آلات و تجهیزات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر و ساخت سایر مصنوعات، در سایر رشته‌فعالیت‌های صنعتی، متوسط نرخ تورم نقطه‌به‌نقطه تولیدکننده در سه ماه اول سال ۱۴۰۴ نسبت به مدت مشابه سال قبل افزایش یافته که با شاخص کلان تورم در سطح بخش نیز هم‌راستا است.

بررسی پروانه‌های بهره‌برداری واحدهای صنعتی به‌عنوان شاخصی از پویایی‌های بخش صنعت نشان می‌دهد که تعداد پروانه‌های بهره‌برداری در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ در مقایسه با مدت مشابه سال قبل و شش ماه دوم سال ۱۴۰۳ کاهش یافته که گویای روند رو به کاهش اعطای مجوزهای بهره‌برداری است. بنابراین نسبت سرمایه به تعداد مجوزها با توجه به افزایش سرمایه مجوز به قیمت ثابت در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ در مقایسه با مدت مشابه سال قبل افزایش یافته است.

در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ در مقایسه با مدت مشابه سال قبل به‌طور مشهودی سرمایه‌گذاری جاری برای ایجاد اشتغال در فعالیت‌های صنعتی افزایش یافته است. در واقع به‌طور متوسط هر کارگر صنعتی با میزان سرمایه بیشتری در بخش صنعت فعالیت می‌کند. شاخص مدیران خرید (شامخ) که به‌نوعی میزان خوش‌بینی فعالان اقتصادی نسبت به چشم‌انداز آینده فعالیت‌ها را نشان می‌دهد؛ در بخش‌های مختلف صنعتی در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ نسبت به متوسط سال قبل از آن، نشانگر وضعیت نامناسبی است. این وضعیت، نشان‌دهنده بدبینی بیشتر فعالان صنعتی نسبت به چشم‌انداز فعالیت اقتصادی است. بررسی وضعیت این شاخص بیانگر آن است که همچنان موضوعاتی مانند تحریم‌های اقتصادی و نااطمینانی سیاسی، جنگ تحمیلی ۱۲ روزه و نااطمینانی شکل گرفته برای صاحبان کسب‌وکار، نوسانات نرخ ارز، مشکلات ناشی از دسترسی به اعتبارات، مشکلات ناشی از دسترسی به انرژی، قطعی انرژی و آب واحدهای اقتصادی و تجاری، کمبود میزان استخدام و به‌کارگیری نیروی انسانی، محدودیت در موجودی مواد اولیه خریداری شده و مشکلات ناشی از عرضه در بخش صنعت وجود دارند که این وضعیت در تابستان ۱۴۰۴ تشدید شده است.

در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ بررسی سهم اشتغال در بخش‌های عمده فعالیت اقتصادی نشان می‌دهد که بخش خدمات با ۵۲٫۸ درصد بیشترین سهم اشتغال را به خود اختصاص داده است و در مراتب بعدی، بخش‌های صنعت با ۳۲٫۸ و کشاورزی با ۱۴٫۴ درصد قرار دارند. با توجه به توزیع نسبی شاغلان پانزده‌ساله و کاهش مجموع اشتغال در بخش صنعت در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ نسبت به مدت مشابه سال قبل، به نظر می‌رسد که پتانسیل اشتغال‌زایی در بخش صنعت بالفعل نشده است و این موضوع می‌تواند یکی از مبناهای سیاست‌گذاری صنعتی در کشور طی سال‌های آینده باشد.

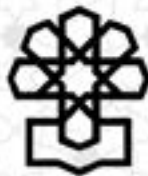
در مجموع شاخصه‌های مختلف این گزارش نشان می‌دهد که رکود در بخش صنعت در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ شدت یافته است. این موضوع، ضرورت بازبینی سیاست‌های اقتصادی و صنعتی و تلاش برای بهبود آن با هدف جلوگیری از رکود را در این بخش نشان می‌دهد.

« منابع و مآخذ »

- [۱] «آمار و داده‌های حساب‌های ملی ایران سال‌های ۱۳۹۰ تا بهار ۱۴۰۴، مرکز آمار ایران».
- [۲] «ناظمی، عالیه و آذربایجانی، علیرضا. «پایش بخش حقیقی اقتصاد ایران: برآورد تولید ناخالص داخلی ماهانه (شهریورماه ۱۴۰۴)»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، مهرماه ۱۴۰۴، شماره مسلسل ۲۱۰۵۸.
- [۳] عبدالهی، محمدرضا و همکاران. «ارزیابی عملکرد برنامه هفتم پیشرفت تا پایان شهریور ۱۴۰۴: فصل ۱- رشد اقتصادی»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، مهرماه ۱۴۰۴، شماره مسلسل ۲۱۰۵۲.
- [۴] «شاخص‌های کلان اقتصادی و اجتماعی کشور، مرکز آمار ایران».
- [۵] «اطلاعات و آمار سال‌های ۱۳۹۵ تا شش ماه ۱۴۰۴»، دفتر مطالعات اقتصادی، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
- [۶] «داده‌ها و اطلاعات آماری شاخص‌های قیمت، مرکز آمار ایران».
- [۷] «اطلاعات و آمار سال‌های ۱۳۹۶ تا شش ماه ۱۴۰۴ مجوز بهره‌برداری وزارت صنعت، معدن و تجارت».
- [۸] «گزارش‌های طرح شامخ مدیران سال‌های ۱۴۰۰ تا شهریورماه ۱۴۰۴، مرکز پژوهش‌های اتاق ایران».
- [۹] «مرکز آمار ایران، چکیده نتایج طرح آمارگیری نیروی کار».

گزیده سیاستی

مجموع شاخصه‌های بخش صنعت نشان می‌دهد که رکود در بخش صنعت در شش ماه اول سال ۱۴۰۴ در مقایسه با مدت مشابه سال قبل بیشتر شده است.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۲۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majes.ir

وبسایت: rc@majes.ir